VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MAGYAR KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXII. ÉVFOLYAM, 6. SZÁM — ÁRA 1,20 FT — 1980. MÁRCIUS 20.

Meghívó

Hazánk felszabadulásának 35. évfordulójáról, április 2-án emlékezünk meg az egyetemen. A délután 2 órakor kezdődő ünnepség keretében Kiss Arthur egyetemi tanár, a pártbizottság tagja mond beszédet, majd kitüntetéseket adnak át, végül pedig az egyetem művészeti együttesei lépnek fel.

Mi újság a Kinizsiben?

A Kinizsi utcai kollégium e félévi lakógyűlése 1980. március 3-án zajlott le.

A lakógyűlésen ez alkalommal részt vettek a kollégium dolgozói is, valamint Papp Béla, az egyetem főmérnöke. Sajnos éppen azok, akiket leginkább érintettek a kollégium problémái és tervei — a diákok — képviseltették magukat viszonylag kis számban.

A lakógyűlés napirendi pontjai között szerepelt a DB múlt félévi beszámolója, a kollégiumban felmerült gazdasági és technikai problémák, a második félévi program ismertetése és jutalmazás.

Bár az elmúlt év során lényeges javulás történ a technikai problémák terén és korszerűsítették a kollégium felszerelését, még most is elég sok vitás kérdés akadt. Ezek közül a legfontosabbak — tévé, lift — a Közgazdász korábbi számában is felmerültek, megnyugtató választ azonban a lakógyűlésen sem kaptunk. A tévé kapcsán például kiderült, hogy a kollégiumnak több megjavított, működőképes tévékészüléke van, azonban a rossz vételi lehetőségek akadályozzák, hogy ezeket üzembe helyezzék.

A múlt félévben a kollégiumi vezetés és a DB elsődleges célja az volt, hogy a kollégium minél otthonosabbá váljon, ne csak szálláshelye legyen a benne lakóknak. Ennek érdekében kezdődött meg a klub felújítása. A klubterem faliképének elkészítéséhez anyagilag a kollégisták is hozzájárultak. Az első félév során biliárdasztalt vásárolt a kollégium, amelynek szükségességét néhányan vitatták ugyan, de a diákok körében nagyon hamar népszerűvé vált a biliárdterem.

E félévre tovább bővültek a kollégiumi rendezvények lehetőségei, ugyanis felszabadult eddig a karate klub által használt kisterem, az állami vezetés a kollégiumnak adta át ezt a helyiséget is. Most már elsősorban a koleszosokon múlik, hogyan élnek ezzel a lehetőséggel.

Idén több rendszeres programmal is gazdagodott a kollégium. Ezek közé tartozik a szerdai politikai vitakör, melynek témája az újbaloldaliság; hétvégén a péntek esti diszkóban és szombaton a táncházban lehet kikapcsolódást keresni.

Az egyéb programok között a közeljövőben legkiemelkedőbb a KEN rongyosbál lesz.

A további kulturális műsorterv is változatos: sor kerül két irodalmi estre, egy pantomim műsorra, meghívják az indiai zenét játszó Calcutta együttest, az Astra bábcsoportot, valamint a Vízöntő vagy Muzsikás együttest: tervezik egy country zenei klub beindítását is.

A hagyományos „kolesz születésnapot" áprilisban rendezik meg. Kosárlabda-, asztalitenisz- és futballbajnokságra is sor kerül majd.

Elég sok lehetőség adott tehát ahhoz, hogy a kollégium ne csak szálláshelyül szolgáljon. Azonban így is igaz, hogy a benne lakók ötletei és nagyobb érdeklődése tehetik élővé ezeket a lehetőségeket.

F. A.

Megnyitó — rendkívüli érdeklődés mellett

Kornai János az egyetemen

Dr. Palánkai Tibor megnyitja a TDK konferenciát
Fotó: Fáth

Bárkivel fogadnék, hogy ennyi ember még sohasem zsúfolódott be a 301-es terembe. Irígylésre méltó helyzetben volt, akinek egy teljes szék jutott és tele voltak az ablakfülkék, a lépcsők és a fűtőtestek is. A rendkívüli érdeklődés *Kornai Jánosnak* szólt, aki hosszú idő után újra eljött a Közgázra az egyetemi Tudományos Diákköri konferencia alkalmából.

Palánkai Tibor rövid megnyitója után kezdte meg előadását Kornai János, melyben bővebben kifejtette a Közgazdasági Szemle egyik 1978-as őszi számában megkezdett gondolatait.

Az első részben az alapfogalmak átismétlése után felvázolta a vállalati viselkedés absztrakt modelljét a kemény, a majdnem kemény és a puha költségvetési korlátok rendszerében. Puha költségvetési korlátokról beszél akkor, ha a vállalat széles körben ármeghatározó, ha az adózás mértéke, ideje egyedi alkuk eredménye, ha az állam nagyszámú adománnyal segíti a vállalatokat, ha a hitelek nagysága, kamata, visszafizetése szintén egyedi alkukon múlik, s ha a vállalat folyó nehézségei leküzdésére is kaphat pénzt.

Magyarország mai gazdasági rendszere a „majdnem puha" kifejezéssel minősíthető. Az ebből a vállalatokra vonatkozó következményeket röviden foglalta össze: garantált, a jövedelmezőségtől független túlélés, az eredményességtől független növekedés, a vállalat és az állam közös kockázata a működésben, a vállalati kereslet nem függ annak jövedelmétől, s a vállalat nem kényszerül alkalmazkodni az árakhoz.

Kulcskérdése a gazdaságnak a tiszta jövedelem elosztása, a vállalatok és az állam között, ami Magyarországon köztudottan igen nagyarányú. (Például az állami támogatások aránya a vállalati bruttó nyereséghez képest 1968-ban 81 százalék volt, s ez 1977-re 93 százalékra emelkedett!)

Mindez összefügg azzal, hogy az egész rendszer a lokális stabilitásra épül, vagyis minden apró egysége igyekszik minél kedvezőbbnek mutatni magát, holott a makroegység eredményessége nem elemei eredményességének mechanikus összege. Jellemző a nivellálási törekvés, amely nem tűri a kiugró teljesítményeket, s amelynek jelszavával a jól dolgozók magas jövedelmeit a tengődők nyelik el, értelmetlenül és érdemtelenül. Emellett megfigyelhetők favorizálási törekvések is; vannak különleges helyzetben levő, egyedi elbírálás alá eső vállalatok. Ebben a rendszerben a 68-ban meghirdetett nyereségérdekeltség nem érhet el megfelelő ösztönző hatást, mert nem befolyásolja a puha korlátok nyomán kialakult vállalati magatartást.

Az eddigiek mind-mind összefüggnek a hiánygazdaság tényével, hiszen — bár a háztartások kereslete korlátozott — a puha korlátok miatt a vállalatok kereslete gyakorlatilag csillapíthatatlan, ezzel szemben a kínálatnak a véges kapacitások határt szabnak. Ez elégséges oka a hiány-újratermelés szívásos mechanizmusának, ami pedig szorosan összefügg az egyensúlytalansággal.

Az előadás sok újat tartalmazott, s méltán aratott nagy sikert. Reméljük, hogy egy következő Kornai-előadásra nem kell két évet várnunk.

m. g.

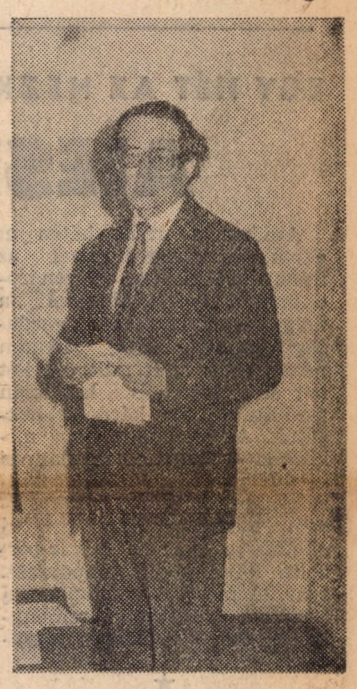

Kornai János tartott előadást

KEN! KEN! KEN!

Egyetemünk diákjainak életében igen nagy esemény a KEN, melynek már látható nyomai vannak az egyetem falán.

Megkerestem néhány szervezőjét eme nagyszabású programnak, hogy adjanak előzetest a választási „kortes beszédekből".

Simonyi Tamás (V. évf. külgazd.) a főszervezők egyike:

— A KEN-hez szükséges pénz megszerzése körül elég sok zűr volt. Sem a kultúrosztály, sem a KISZ nem tervezte be a költségvetésébe, ezért volt aztán az a bizonyos március 8-i társadalmi munka. Végül is ez elmaradt, mivel a költségvetési csoport rugalmasságának köszönhetően sikerült nyolcezer forintot szereznünk.

A szervezéssel kapcsolatban azt mondhatom, nem tudtam, mire vállalkozom. Azt hittem, négy évi tapasztalat elég lesz. Az az igazság, hogy azokban a dolgokban akadunk fenn, amelyekben nemcsak egyetemisták vesznek részt. Sok mindenben másokra vagyunk rászorulva, viszont jó néhányan csak megígértek valamit, s aztán nem lett belőle semmi.

A pénteki napnak a tanárvetélkedő lesz az érdekessége. Elég nagy a kockázat, de szerencsére nagyon sok tanár „veszi a lapot" és hajlandó velünk játszani. Lesz egy változás a rongyosbálon: a Neoprimitív helyett szinte 100 százalék, hogy a Gúnya együttes fog műsort adni. A szombati diákvetélkedő lehetőségeiben az utóbbi évek egyik legsikeresebbike lehet. Persze talán kicsit elfogult vagyok, hiszen én is csinálom.

Az ipar kar képviselői a következőket mondták:

— Minden, amit ez a kar nyújt, a lehető legjobb lesz. Ilyen eddig még nem volt. A rektor Kolumbusz, a nagy felfedező lett. Új színt fog hozni az egyetem életébe. Vezetésével szédületes távlatokat nyitunk meg a jövő felé. A maga egyszerűségében és nagyszerűségében fogja megnyerni a választást.

Megjegyzendő: már most jelentkezzetek a ColomBUSZ utazási irodánál. Mindenkit vár a Santa Maria. Minden szinten, szinte minden. Nálunk mindenki ingyen szavazhat. Bárki fölfedezheti Amerikát, beutazhatja a világot, de az új rektor csak Kolumbusz lehet! Ő, az egyedüli, az egyetlen, a csodálatos, a szép, az utolérhetetlen!

Az első évfolyam szóvivői így vélekedtek:

— A körünkben folytatott vitákban a következő megállapításokra jutottunk. Pro primo: a nemzetközi helyzet fokozódik, ezért magas, erős, kalapos férfiakra van szükség. Pro secundo: az eddigi „életünk egy nagy habostorta" szemléletből át kell térni az „életünk a munka" szemléletére. Ehhez természetesen kemény, magas, erős, kalapos férfiakra van szükség. Pro tertio: a „mindenki oda való, ahová tették" véleményünket revízió alá vontuk és így most bátran kimondjuk: mindenkit oda, ahova a munkás-paraszt, s „szerény" értelmiségünk csírája, a kicsi gólya akarja. Továbbá: a progresszív eszméket mindig a fiatalság, a „kicsiny gólyák" képviselik. A nemzetközi helyzetre való tekintettel rektorjelöltünk erős (és férfi). Munkabírása hatalmas, remekül ultizik, így minden kontrát csak megnyomni tud. Káderlapja tökéletes, rokona nincs, legfeljebb megjegyzendő, hogy egyenesági leszármazottja egyetemünk névadójának. (Név alapján.)

Íme néhány beharangozó. A rektorjelölteknek sok sikert, s valamennyiünknek igen kellemes szórakozást kívánunk.

Madarász

A tömegek még jobban kapcsolódjanak be az ellenőrzésbe

Csizmadia Ernő rektor, Szarvas László az egyetemi pb. titkára és Kerékgyártó Júlia (II. tanár A) képviselte egyetemünk kommunistáit a március 8—9-i budapesti pártértekezleten. Csizmadia Ernőt — akit a pártértekezlet kongresszusi küldöttnek is megválasztott — kértük meg, hogy e jeles eseményről számoljon be olvasóinknak.

— Konstruktív és lelkes hangulat jellemezte a fővárosi kommunisták értekezletét. Jól kifejezésre jutott az az alapállás, hogy a kommunistáknak cselekvően kell részt venni a feladatok megoldásában. Az ideológiai és politikai egység egyúttal cselekvési egység is a pártban.

Sokan foglalkoztak, érthető módon, gazdasági helyzetünkkel. Németh Károly egyik figyelemreméltó megállapítása volt, hogy ha nem változtak volna meg a külső körülmények, akkor is sok tennivalónk lenne. Ugyancsak az MSZMP PB tagja, a KB titkára fogalmazta meg azt a gondolatot, amit tulajdonképpen az ipar kari párttaggyűlésen és az egyetemi pártértekezleten mi is kiemeltünk. *„Határozottan szembe kell szállnunk a téves nézetekkel, köztük az olyan felfogással: amikor könnyebb volt a helyzet, akkor teret engedhettünk az eszmecserének, most viszont, mert nehezebbek a viszonyok, vita nélkül kell intézkedni. Igen, intézkedni mindig kell, de ha ezt nem támasztja alá a közösség, a kollektíva bölcsessége, akkor nem lesz foganatja. Ha teret engednénk az ilyen nézeteknek, csorbát szenvedne rendszerünk lényegi vonása, elapadna erőnk egyik fontos, semmi mással sem pótolható forrása. A párt, az ország, a nép előtt álló feladatok megoldása elképzelhetetlen a tömegek — az eddigieknél is szélesebb körű — bevonása nélkül a közügyekbe, mindenütt, ahol lehetséges, a döntésbe és az ellenőrzésbe. A társadalmi tevékenység minden területén és szintjén, a vezetés munkáját még jobban alá kell rendelni a tömegek ellenőrzésének."*

Szóba került a pártértekezleten kulturális és társadalmi életünk valamennyi fontosabb eredménye és allergikus pontja. Szó volt a szocialista életmódról. Többen is beszéltek a csúszópénzről, a súlycsonkításról, az anyagiasságról. Megállapították a küldöttek, hogy nem lehet eltűrni az e téren jelentkező anomáliákat.

Minden tekintetben sokat várunk a párttagoktól, hangsúlyozva a személyes példamutatás jelentőségét, fontosságát. Különösen fontos tanáraink példamutatása a hallgatók nevelésében.

Nagy szeretettel foglalkozott a pártértekezlet az ifjúsággal. *Felelősséget kell éreznünk az ifjúságért, bizalommal kell lenni irántuk, s ezen itt az egyetemen is érdemes elgondolkodni. Az ifjúságnak legyen önállósága, a rájuk tartozó kérdésekben, kezdeményezhessenek, és ne mi felnőttek akarjunk mindent megmondani, hogy mit csináljanak. Főleg segítséget kell nyújtanunk munkájukhoz, kezdeményezéseikhez.*

Végül engedjenek meg még egy megjegyzést. A lapokban olyan kurta híradások jelentek meg a pártértekezletről, amelyek csak részben és töredékesen közölték, adták vissza az ott történteket, a hangulatot, a hozzászólásokat. Például a budapesti pártbizottság lapjában, az Esti Hírlapban nem közöltük teljes terjedelmében Méhes Lajosnak a budapesti pb. első titkárának beszédét és zárszavát. A felszólalásokból túlnyomórészt sztereotíp mondatok kerültek be az újságokba. Ezzel kapcsolatban hadd jegyezzem meg: én amellett vagyok, hogy a mi helyi lapunkban, a Közgazdászban minél színesebb írásokban megjelenjen mindaz, ami az egyetemen történik, s amit a szerkesztőség is szükségesnek tart.

A pártértekezlet megválasztotta a budapesti pártbizottság tagjait. Örömmel közölhetem, hogy *ebbe a fontos politikai testületbe bekerült hallgatónk, Kerékgyártó Júlia is, aki húsz évével a pb. legfiatalabb tagja.*

B. L.

FIN-program

Idén a forradalmi ifjúsági napok rendezvényei központi és helyi programokból állnak össze.

Március 10—15. között zajlottak le a tudományos diákköri előadások.

A szakkollégiumban március 14-én tartottak megemlékezést 1848-ról.

Március 15-én az egyetem fiatalsága részt vett a hagyományos központi ünnepségen.

Március 19—21. között a politikai könyvnapok keretében kedvezményes könyvvásárra kerül sor az egyetemen.

Üde színfoltja lesz egyetemünknek az idén hatodik alkalommal megrendezendő KEN (március 20—22).

Ebben az évben a március 21-i központi ünnepséget Salgótarjánban tartják, de az egyetemen is megemlékezünk a Tanácsköztársaság 61. évfordulójáról.

Április 2-án egyetemi ünnepség lesz, ám a diákok 4-én is kivonulnak a felvonulási térre, ahol a díszszemle után ifjúsági nagygyűlésen vesznek részt.

A FIN eseménysorozata a kari politikai táborokkal zárul április 3—12. között.

1919. március 21.

MINDENKIHEZ!

A Budapesti Gyűjtőfogházban ahol Kun Béla és a KMP vezérkara 1919 február közepe óta, mint politikai fogoly tartózkodott, pezsgett az élet. A politikai foglyok státusza akkoriban egészen más volt. A számukra kijelölt épületben a cellaajtók egész nap nyitva álltak, a letartóztatottak szabadon érintkeztek, nemcsak egymással, ám a külvilággal is. Ezt a lehetőséget ki is használták a fiatal párt vezetői. A Gyűjtőfogházból irányították március 13-án a budapesti pártértekezletet is. A küldöttek állandóan jöttek, mentek. Március 16-án és 17-én Kun Béla három munkatársával a pesti gyárak bizalmijaival tárgyalt. Többek között szóba került egy március 23-án tartandó tömegtüntetés szervezése is. A KMP vezetősége nem tervezett fegyveres akciót. Nem történt intézkedés sem a minisztériumok, sem más középületek elleni támadás előkészítésére. A KMP mindössze presztízsgyőzelemre számított, amellyel nagyobb nyomást gyakorolhatott a kormányra. Hogy a hatalomátvétel milyen közel van, azt senki sem sejtette. Ehhez egy váratlan, minden korábbi számítást áthúzó eseménynek kellett bekövetkezni.

Március 20-án délelőtt az antant hatalmak magyarországi képviselője Vyx francia alezredes, a párizsi békekonferencia nevében jegyzéket nyújtott át a magyar kormánynak. Ennek értelmében Magyarország területe tovább zsugorodott. Az új országhatárt Debrecen, Dévaványa, Gyoma, Orosháza, Hódmezővásárhely, Szeged, vonal jelentette volna. Károlyi a jegyzék átvétele után hamarosan közölte Vyx-szel a feltételek teljesíthetetlenségét. Ezzel az egész magyar nép véleményét fejezte ki. A nemzet álláspontját Károlyi március 2-án Szatmáron mondott beszéde foglalja össze a legjobban, „értse meg a világ", hogyha a párizsi békekonferencia a wilsoni elvek, a népek önrendelkezési joga és a megegyezéses béke ellen és Magyarország feldarabolása mellett döntene, akkor mi a végszükség esetében még fegyverrel is fölszabadítjuk ezt az országot." Ez a fegyveres erő azonban csak egy olyan kormányzatnak állhatott rendelkezésére, amelyet a dolgozók tömegei támogatnak, tehát az ő érdekeit szolgálja. A Károlyi kormány ekkor már nem rendelkezett tömegbázissal. A Vyx jegyzékkel a népkormány Olaszországgal, Vatikánnal, Ausztriával folytatott tárgyalásainak eredményei is szertefoszlottak. Károlyi tehát nemcsak bel-, hanem külpolitikailag is elszigetelődött. A Minisztertanács úgy határozott, hogy a kormány lemond és helyükbe egy szociáldemokrata kabinet lép.

Az MSZDP március 21-i kibővített ülésén vitatták meg az új helyzetet. Ezen az ülésen született a jobboldali szociáldemokraták számára a szomorú felismerés, miszerint a frissen megszerzett hatalom csak egy koalíciós kormány létrehozásával, vagyis a KMP egyesülésével lehet tartós. A párt túlnyomó része — még Böhm is, aki egy hónappal ezelőtt még döntő szerepet játszott a kommunisták letartóztatásában —, a hadsereg és a munkásság hangulatát ismerve a pártgyűlés mellé állt. Ezzel a jobbszárny Garami és Peidl elvesztették a játszmát. Ilyen előzmények után március 21-én délben egy órakor a szociáldemokrata párt immár hivatalos küldöttsége elindult a Gyűjtőfogházba, hogy az ott fogva tartott kommunistákkal tárgyaljon. Amikor Landler megjelent az egyik cellában, Kun éppen cikket diktált. Landler röviden ismertette a kialakult külső- és belpolitikai helyzetet és közölte, hogy az MSZDP kész a kommunista platform alapján egyesülni a KMP-vel, hogy átvegyék a hatalmat és kikiáltsák a proletárdiktatúrát. Így három órakor a szociáldemokrata küldöttség eredményes tárgyalás után elhagyta a Gyűjtőfogházat. A kommunista vezetők még foglyok voltak. Délután megtartotta ülését a kormány Minisztertanácsa. A szociáldemokrata miniszterek ismertették a kormánnyal az MKP és az MSZDP egyesülését és egyben kérték a bebörtönzött kommunisták azonnali szabadon bocsátását. A kérés teljesítését az igazságügyminiszter Juhász Nagy Sándor ellenezte: Ő nem engedi ki a kommunistákat, engedje szabadon őket az új kormány. A Minisztertanács végül is úgy döntött, hogy utasítja a főügyészt a szabadlábra helyezés elrendelésére. A főügyész valósággal fellélegzett az utasítás hallatára.

A Gyűjtőfogház előtt addigra már hatalmas tömeg gyűlt össze, Kun és társai kiszabadítására készen. Nyolc órakor a szociáldemokrata párt titkárságára megérkeztek a frissen szabadult kommunista vezetők. Megalakult az új kormány: A forradalmi kormányzó tanács; amelynek elnöke Garbai Sándor lett, a kommunisták közül Kun Béla a külügyi népbiztosság élére került, Vántus Károly pedig a földművelésügyi népbiztosságot irányító direktórium tagja lett. Minden népbiztos mellé kinevezetek két népbiztos-helyettest. Egy szociáldemokratát és egy kommunistát. Később a népbiztos-helyetteseket népbiztosokká nevezték ki. Még aznap késő este kiáltvány született, amely 22-én reggel már a Vörös Újság címoldalán volt. „Mindenkihez! Magyarország proletársága a mai nappal a maga kezébe vesz minden hatalmat."

STARK TAMÁS

EGY HÉT AZ NSZK-BAN

AIESEC-útra — tiszta lappal

Amikor a múlt héten az egyik könyvtárosunknál az iránt érdeklődtem, milyen irodalmakat tudna ajánlani a magyar—nyugatnémet gazdasági kapcsolatokról, ijedten nézett rám: mint kiderült, két hét alatt legalább hatvanan fordultak ilyen kérdéssel hozzájuk. Az ok pedig, hogy miközben — lapunk hasábjain is — dúl a vita az AIESEC nyári gyakorlatai körül, addig három héttel ezelőtt egy új AIESEC-pályázati felhívás borzolta fel a kedélyállapotokat. Igaz, ez most jó értelemben, a felajzott érdeklődés, reménykedés, és — versengés jegyében.

★

Az előzmény még a nyárig nyúlik vissza — ekkor született megállapodás a nálunk tartózkodó nyugatnémet AIESEC-esekkel a mostani „csereszemináriumról". Lényege, hogy egy hétre német, illetve magyar diákok látogatnak el egymás egyetemeire, vagyis a Közgázra, illetve a karlsruhei Közgazdaságtudomány Egyetemre. A hozzánk érkező csoport elsősorban a magyar bank- és pénzügyi rendszer sajátosságaival fog megismerkedni — a mieink a nyugatnémet gazdaság főbb jellemzőibe nyernek majd betekintést.

Az akció szakmai haszna vitathatatlan, érthető, ha nagy volt az érdeklődés a kijutást illetően.

Az szervezők — egy kicsit válaszul is az utóbbi időben AIESEC-et ért rengeteg (jogos vagy jogtalan) vádaskodásra — igyekeztek minden tekintetben nyílttá tenni a versenyt és egyértelmű, objektív tényezőkhöz kötni a szemináriumon való részvételt. Pályázatot írtak ki, amelyre bárki (AIESEC múlt nélkül is) benevezhetett. A feltétel egy kéthetes határidő alatt elkészítendő tízoldalas angol nyelvű dolgozat volt a magyar—NSZK gazdasági kapcsolatokról, amit aztán még egy szóbeli is követett. Elmondhatjuk tehát, hogy bárki tiszta lappal indulhatott (függetlenül szaktól, vagy évfolyamtól), csak azt kellett bebizonyítania, hogy ért a témához, és tud angolul.

★

Meglehet, a két hét során „legalább hatvanan" érdeklődtek irodalom után, de végül is csak 29 dolgozat érkezett (ebből egyet ketten írtak, tehát összesen 30 ember), ami — tekintve, hogy csak 14 kiutazónak volt hely — még mindig igen sok volt. Mint Salgó István, a bíráló bizottság elnöke elmondta, a dolgozatok kijavítására az oktatói KISZ-szervezet egyes fiatal tanárai vállalkoztak, de még itt is számtalan dolgot figyelembe vettek, például azt is, hogy adott szakos tanárok csak más szakos hallgatók írásait javítsák.

— Végül is öt embert nem hívtunk be a szóbelire — mondja Salgó István — azért, mert olyan alacsony volt a pontszámuk, hogy úgysem kerülhettek volna be a csoportba.

Ebből mindjárt az is kiderül, hogy a dolgozat adta az elbírálás döntő súlyát. Az angol nyelvtudás legfeljebb csak kizáró ok lehetett volna, de pusztán a jó angol tudás még kevés volt ahhoz, hogy bekerüljön valaki a „14-be". A döntő többséget illetően már e dolgozatok alapján kialakult egy előzetes rangsor, ami szerint három csoportra oszlott a társaság: az „erősek", a „közepesek", és a „gyengék" mezőnyére. A szóbelinek mindössze annyi volt a funkciója, hogy ezt a rangsort megerősítse (akadt, akinél ez sem következett be!), illetve, hogy a vitások esetében (ezek főleg a „közepesek" voltak) döntésre vigyék a dolgot.

A szóbeli természetesen angolul zajlott, és a feltett kérdések a dolgozathoz kapcsolódtak. A bizottság alaposságára jellemző, (Salgó István a külgazd, tanszékről, Siptár Péter a Nyelvi Intézetből és Bauer András a piackutató tanszékről voltak a szóbeliztetők), hogy a végső értékelésnél négy vitás esetben is újra behívták a jelöltet (nem kis rémületet okozva a kinn várakozóknak), hogy nyugodt lelkiismerettel hozzák meg az „ítéletet".

★

A 14 név végül is megszületett. Persze, mint minden versenyen, itt is vannak győztesek és vesztesek és nyilván az utóbbiak között akad, aki a kimaradás miatt rossz érzéssel távozott. „De afelől legalább nyugodtak lehetünk — jegyezte meg Salgó István —, hogy az ő sértődésük is a lehetőségek szerint *objektív* elbírálás következménye csupán."

Az akciót persze még így is érték támadások.

Az egyik kifogás megint a *kétszeri kiutazás* kérdését emlegeti. Holott nyilvánvaló, hogy itt eltérő súlyú dolgokról van szó. A nyári gyakorlatok legalább egy, de van hogy két hónapig tartanak, míg a „csereszeminárium" csupán egy hétig. Ha mereven ragaszkodnának a „csak egyszeri út" tilalmához, nyilván senki sem jelentkezne a cseréutra, hiszen így egy hét szeminárium miatt elesne a hosszabb gyakorlat lehetőségétől és viszont: aki már volt gyakorlaton, *nem jelentkezhetne* csereszemináriumra is. Emellett — konkrétan a mostani akció idején — ilyen tilalom nem is létezett, sőt, a KISZ-bizottság legutóbbi határozatával egyetértésben zajlott minden, amely annak idején *jóváhagyta* a kétszeri kiutazások lehetőségét (így a dolog „jogilag" is rendben van).

A másik érv az *angol* nyelv jogosságát vonja kétségbe, lévén, hogy az NSZK-ba lesz az út. Mint a szervezők elmondták, kifejezetten a németek kérték az angolt, egyrészt mert ez az AIESEC hivatalos nyelve, másrészt mert ez nekik is jó alkalom a nyelv gyakorlására. Az itthoniaknak pedig jól jött ez a feltétel, mert az AIESEC-kapcsolatok zöme amúgy is elsősorban német nyelvterületre koncentrálódik (Ausztria, Svájc, NSZK), most viszont az angolosaink is kiutazási lehetőséghez juthattak. Mindenesetre egy biztos: ez a kifogás megkérdőjelezheti az előzetes megállapodás helyességét, de a konkrét kiválasztás tisztaságát aligha. A szervezők ezúton is szeretnének köszönetet mondani az elbírálásban résztvevő tanároknak a segítségért, valamint a Nemzeti Bank illetékeseinek — mindenek előtt Bácskai Tamásnak — a rugalmas és segítőkész támogatásért.

★

És még valami.

Elgondolkodtató, hogy akkor, amikor — állítólag — az egyetemen teljes a közöny, (különösen szakmai téren!), akkor két hét alatt 30 ember képes volt leakasztani egy átlag 10 oldalas angol nyelvű dolgozatot. Ráadásul a bírálók szerint *minden* dolgozat igen színvonalas volt, még a „leggyengébbek" is jónak értékelhetők.

Lehet, hogy a mindennapi oktatásban is valamivel hatékonyabb ösztönzőkre volna szükség?...

Fóris György

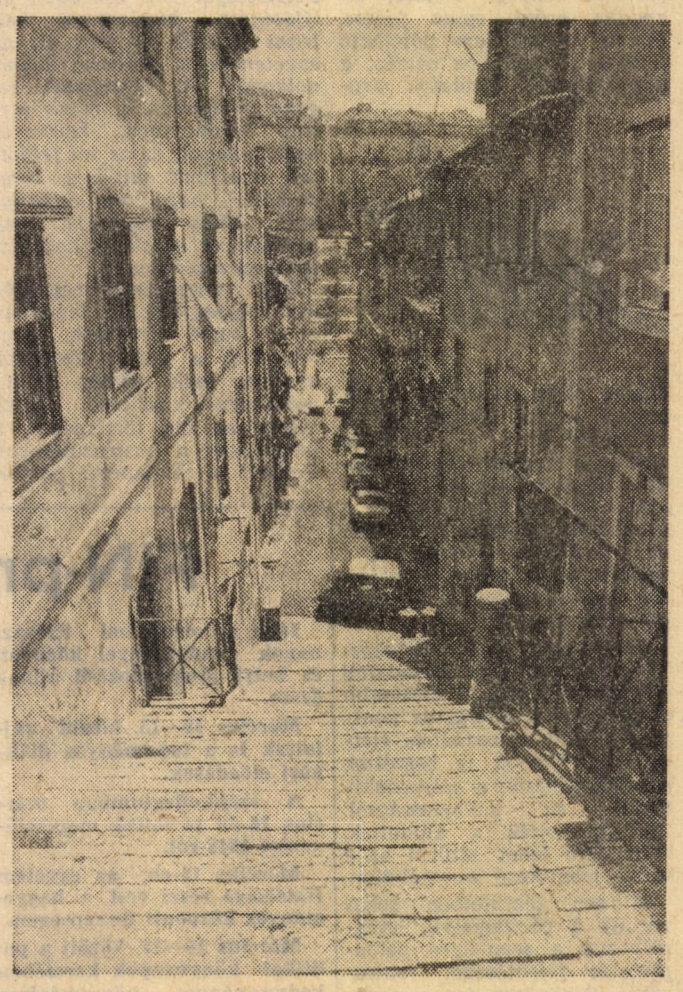

Fotó: Simonyi Tamás

„Házasság céljából"

Diplomás magány

„Férfi és nő — hogyan érthetnék meg egymást, hisz mind a kettő mást akar: a férfi nőt, a nő férfit..." (Karinthy Frigyes: Capillária).

★

Tavaly végzett a bölcsészkaron egy lány, akiről barátom bizalmasan mesélte: otthonról annak idején azzal az útravalóval bocsátották az egyetemre, hogy a diploma mellé férjet is szerezzen az öt év alatt. Barátom szavahihető ember, bár néha szeret füllenteni. Ez esetben azonban akár igaz a történet, akár nem, feltétlenül figyelemre méltó. S végül is miért ne lehetne igaz az előrelátó szülők és a — hirdetésekben még „reprezentatív megjelenésűnek" is titulálható — fiatal értelmiségi lány esete.

Külkereskedelmi vállalatnál dolgozó barátnőm panaszkodott a múltkoriban, hogy képtelenség partnert találni a munkahelyen (olyat aki valamelyest elviselhető, s még szabad is), a napi nyolc óra munka után pedig már se kedve, se ereje a partnervadászathoz. Ha valaki az egyetemen, főiskolán nem talál biztos társra, később már nehéz dolga lesz. Érdemes külkereskedelmi vállalatok diszkójában szétnézni; csinos lányok sora várja az érdeklődőket — legalábbis így állítják néhányan.

Fura mosollyal a szemében újságolta barátom pályakezdésének egyik epizódját. Friss diplomásként került az egyik neves fővárosi gimnázium tanári karába, ahol is az idősebb kollégák, belépése pillanatától azon mesterkedtek, hogy összeboronálják őt a már egy éve ott tanító fiatal biológiatanárnővel. Barátom erről hallani sem akart, lévén nem kimondottan híve a poligámiának.

Vidéki orvosnő írja az egyik újságban, hogy falun a diplomás nőket nem tekintik nőnek, kizárólag úgy tisztelik őket, mint a tanítónő, a gyógyszerésznő, a doktornő. Mint nők, szóba sem jönnek.

— Nem folytatom tovább, mert úgy gondolom számtalan példával tudná mindenki a saját környezetéből is illusztrálni azt a jelenséget, hogy diplomás nők között sok a magányos, a hajadon.

De vajon miért? Ez már érdekesebb lehet. S talán még érdekesebb, ha azt a kérdést is feltesszük, hogy vajon csak a nők között?

„A nők többsége — legalább 90 százaléka — férjet keres és nem szex-partnert; diplomával vagy anélkül, de hozzáillő társat" — olvasom egy özvegyasszonynak az egyik újsághoz írt levelében. A megállapítás első részével nagyjából egyet is lehet érteni, valószínű, hogy így igaz. A második fele azonban, úgy vélem, differenciáltabban jelentkezik. A diplomával rendelkező nők „válogatósak", nemigen elégednek meg akárcsak egy érettségizett fiúval. Nem is biztos, hogy az esetleg valós szellemi színvonalkülönbség miatt. (Persze alkalmasint ezért is.) Sokszor csak a konvenciók, az előítéletek miatt. „Mit szól majd a falu, mit szólnak a többiek?" A fiúknál jobban elmegy a nem diplomás feleség, bár nem mindenütt. Kivételek mindig akadnak. A fő kérdés: milyenek az igények.

A Műszaki Egyetem 400 elsőéves hallgatója körében végzett pszichoszexuális felmérés (amelyet Schéda Vilmos mélyinterjú formájában készített) azt mutatja, hogy a lányok kapcsolataiban a döntő az érzelmi igény, a szerelem (57 százalékában), míg 30 százalékuk keres szellemi partnert (azt mondják: „értelmes legyen a srác"). A fiúk kapcsolataiban is az érzelmi igény a döntő (78 százalékuknál), ez azonban csak kisebb részüknél jelent szerelmet, többnyire inkább szimpátiát, tetszést, szexuális vonzódást, melynek alanya akár egy-kéthetenként is változhat. Fontosnak tartják, hogy „olyan legyen, aki mindenkinek tetszik". (Ezalatt a magas, karcsú, inkább sötét hajú, vidám lányokat értették. Most úgy látszik, ez a divat. E rendkívül érdekes felmérésnek még egy részét hadd emeljem ki: a lányok 58 százaléka nem kezdett még nemi életet, részben azért, mert nem talált megfelelő partnert, vagy nem volt még szüksége rá, 27 lánynak gátlásai vannak, míg 11-en csak a házasságon belül óhajtanak nemi életet élni. A fiúk 33 százaléka nem kezdte meg a szexuális életet; 11-en arra hivatkoztak, hogy nem volt elég erős ösztönigényük, hárman csak a házasságban akarnak nemi életet élni, heten nem érnek rá nőkkel foglalkozni, olyan nagy a tanulásbeli követelmény, a többiek pedig nem találtak megfelelő partnert, vagy gátlásaik voltak.)

Látható, hogy az igények nemigen esnek egybe. A lányok szellemi partnert is keresnek, nemcsak szex-társat, a fiúknál nem annyira jellemző ez az óhaj. A fiúk inkább hajlamosak a promiszkuitásra, amit a szakemberek a szellemi akceleráció elmaradásának tulajdonítanak, ugyanis csak a belső késztetéseik fejlettek, a magasabb lelki érzelmek ezek mögött elmaradtak. A fiúk, ilyen korban, jelentős részben hamar megszüntetik a kapcsolatot az érzéki tartalom eltompulása folytán. Ez az oka annak — állítják a szakemberek —, hogy a lányok többnyire nem évfolyamtársaik, hanem idősebb, magasabb lelki érzelmekkel rendelkezők közül választják partnereiket. Ez nagyon szép, de mit csináljon egy végzős lány, aki tisztában van azzal is, hogy a munkahelyén már nem nagyon fog találni szabad férfit, s egyéb ismerkedési lehetőség híján végül is pártában marad. Valószínűleg ezek mérlegelése után kezdődik a párkeresés, amelynek során még bizonyos kompromisszumokra is hajlandók a lányok. (Több lány állította itt a közgázon, hogy utolsó évben olyan srácoknak is hirtelen megnő az ázsiójuk, akikre korábban ügyet sem vetettek.) Persze itt is kettőn áll a vásár. Igaz, könnyű Katót táncba vinni —, ha maga is akarja. S a fiúk nem nagyon ellenkeznek. Emlékszem saját évfolyamomra: micsoda házasodási hullám tört ki az utolsó évben; jószerével az egyik házasságkötő teremből a másikba jártam. Szóval a fiúknak is jó ez! Lustaságból, kényelemszeretetből? Talán azért, mert nekik sem fenékig tejfel a társkeresés egyetem után? A lányok szerint nemcsak férjvadászat, de nejvadászat is folyik az utolsó évben, ha ez utóbbi kisebb mértékű is.

Szerencsés esetben tehát „révbe" érnek a diploma megszerzéséig a kapcsolatok (kérdés, hogy miként válnak be ezek a házasságok.) Igen ám, de még így is kimaradnak jó néhányan a szórásból (ha történetesen, a fiúk többsége el is kel.) Ugyanis meglehetősen aránytalan az egyetemeken, főiskolákon a fiú-lány eloszlás. A humán jellegű, emberközpontú egyetemekre inkább a lányok mennek, míg a fiúk a természettudományi, technikai, műszaki jellegű pályák iránt érdeklődnek. S nem könnyű dolog, mondjuk a műegyetemistákat összehozni a bölcsészekkel (sok szempontból nem könnyű), noha ez lehetne talán egyfajta megoldás a társkeresésben. (Egyébként voltak ilyen jellegű próbálkozások, nemcsak e két egyetem vonatkozásában, amelyek azonban pusztán próbálkozások maradtak.)

Úgy vélem — ha nem is teljes a kép — talán sikerült néhány objektív és szubjektív tényezőt felsorakoztatni a magányosság, a diplomás társtalanság megindoklására. Mindezen okok miatt olvashatunk olyan hirdetéseket (nem is keveset), amelyekben értelmiségi nők és férfiak ajánlják magukat „házasság céljából". Mert, bár mindenki meg tudja ideologizálni harmincegynéhány évesen „hajadon", vagy éppen „nőtlen" állapotát, azért előbb-utóbb elismeri mindenki legbelsőbb vágyát, azt hogy „nem az igazi így".

Borsi László

10 éves jubileum a szakkollégiumban

A Rajk László Szakkollégium ebben az évben ünnepli fennállásának 10 éves évfordulóját. Ebből az alkalomból háromnapos rendezvénysorozatra kerül sor a kollégiumban március 29—30—31-én, melynek a programja a következő:

Március 29.: 14 óra: Kiállítás nyílik a Szakkollégium 10 éves történetéből. 16 óra: Ünnepélyes kollégiumi gyűlés: az alakulási évforduló, és a végzős szakkollégisták búcsúztatása. Este: Vidám összejövetel volt és jelenlegi szakkollégisták között. Közben diavetítés a Szakkollégium megörökített pillanataiból.

Március 30., délelőtt: Sportrendezvények a BEAC pályán, 16 óra: A Szakkollégium és az értelmiségivé válás. Szimpozion. Este: Filmvetítés. (A film címét plakáton közöljük.)

Március 31., 16 óra: Vita: a magyar gazdaság a 80-as években. Este: A Szakkollégium Tanácsadó Testületének összejövetele.

A jubileumi rendezvények — mint a Szakkollégium mai rendezvényei is — nyilvánosak, az érdeklődőket szívesen látjuk!

a Rajk László Szakkollégium tagsága

KÖSZÖNJÜK!

„Mi, akik a közgazdasági egyetem véradó napja utáni csütörtökön motoros szívműtéten estünk át, köszönetünket fejezzük ki mindazoknak, kik vérükkel járultak hozzá a műtét sikeréhez."

Ez a mondat a néhány csöppség ajkáról nem hangzott el, hiszen még beszélni is alig tudnak, de biztos, hogy később majd nagy hálával fognak gondolni azokra, kik március 4-én leküzdve szorongásukat, vagy félelmüket vért adtak.

Az egyetem szervezői és a vezető orvosnő legnagyobb örömére több mint kétszázan jelentek meg a Kinizsi utcai kollégium alagsorában véradásra. Ez a szám a tavalyihoz képest legalább 50 százalékos növekedést jelent.

— Minek köszönhető ez a nagy fejlődés?

— A jó szervezésnek, a hathatós propagandának. Az egyetem pártszervezete részéről *dr. Bikics István* a technológiai tanszék vezetője, a KISZ részéről *Kovács Mária* tanár „A" szakos hallgató nagy részt vállaltak a szervezéssel járó fáradságos munkából.

Néhány hallgatót rögtön a véradás után megkérdeztem: miért jöttek el, milyen volt vért adni, jönnek-e máskor is?

— *Ti már túl vagytok rajta, milyen érzés volt?*

— Semmi különös. Mintha csak feküdtem volna egy ágyon és kész.

— Nagyon kedvesek voltak, egész idő alatt elvonták a figyelmemet, és szinte nem is éreztem semmit.

— *Az orvosi előadás, vagy a propaganda nélkül eljöttél volna?*

— Természetesen.

— Az elhatározás meg volt bennem. Az orvosi előadás inkább felkiáltójel volt a végére.

— Azért jöttem, mert nagyon jó érzés, hogy segíthetek másokon, most éppen gyerekeken.

— *Hogyan jutottál arra az elhatározásra, hogy elgyere?*

— Először a Közgazdászban olvastam róla, aztán órán hallottam, hogy az egyik csoporttársam már volt itt. Ezért.

Dr. Pákozdi Ágnesnak, a véradás vezetőjének mi a véleménye a mai napról?

— Szerencsénkre folyamatosan jöttek a hallgatók, így nem volt tumultus, ami elvette volna a kedvünket.

Külön örömünkre szolgált az is, hogy rendkívül sok elsőéves hallgató vett részt a véradásban. Reméljük, aktív részvételükkel, míg az egyetemen vannak, támogatni fogják a véradást. Ez számunkra egy biztos alapot jelentene.

Ma összesen 202-en jelentkeztek, ebből 178-an adtak vért. Így 62 litert sikerült összegyűjtenünk. Jónéhány többszörös véradó is eljött, többek között Konkoly-Thege György IV. éves külgazdos hallgató, aki már ötször adott vért. A tanárok is közel harmincan képviseltették magukat, ami szintén javulást jelent a tavalyi évhez képest.

S végül szeretném még egyszer megköszönni mindenkinek a szervezést, a részvételt, és a véradást — mondotta a véradás vezetője.

Madarász

Az egyetem állami vezetése, párt-, KISZ- és szakszervezeti bizottsága ezúton mond köszönetet mindazoknak, akik a március 4-i véradáson részt vettek. Külön is elismerését fejezi ki a véradás sikeres előkészítésében és lebonyolításában szerepet vállaló oktatóknak és hallgatóknak.

Kutatás közben — munka közben

Beszélgetés Szép Jenő professzorral

— Hogyan kötelezte el magát a matematikával, ezzel a nagy kitartást és tehetséget kívánó tudománnyal?

— A családi környezet nem befolyásolta a pályaválasztásomat. A középiskolában vonzódtam a természettudományokhoz, matematikából és fizikából részt vettem a szakkörökben, és szerepeltem a háziversenyeken. Azt sem mondhatnám, hogy a tanáraim befolyásoltak, magam választottam a pályámat. Matematika, fizika tanári diplomát szereztem.

— Hogyan maradt el ebből a párosításból a fizika, s mi vonzotta a matematikán belül az algebrához?

— Hamar rájöttem arra, hogy a matematikában a feltételeket tekintve könnyebben lehet önállóan dolgozni. A fizika, ami a második világháborútól óriási fejlődésnek indult, rendkívül eszközigényes, így a feltételei kötöttségek miatt sokkal nehezebb a fizikában érvényesülni Magyarországon, mint egy nagy országban. A matematikában sokmindenben az élvonalban voltunk, vagy legalább is nem maradtunk el attól.

Abban az időben, amikor én tanultam, Budapesten a matematikát két kiemelkedően nagy tudású professzor oktatta, Fejér Lipót és Kerékjártó Béla. A témaválasztásom tőlük mégis függetlenül történt. Azért vonzott az algebra, mert modern terület volt, Magyarországon alig volt művelője, a fiatalok közül legalábbis senki nem foglalkozott vele. Ez az 1938—45 közötti időszakra vonatkozik, mert a háború után a matematika is hatalmas fejlődésnek indult.

— Miben nyilvánult meg a változás?

— Hát, ezt nem könnyű megmondani. Az oka egyrészt az volt, hogy a 45 utáni években fogalmazódott meg, hogy az egyetemeken a tömegoktatásra kell átállni. A nagyobb mértékű szakemberképzés jó elhelyezkedési lehetőséget, perspektívát teremtett az akkor végző fiataloknak. A háború előtt kevés számú egyetem működött, s egy-egy tanszéket két-három oktató alkotott. Ekkor azonban gombamód szaporodtak az egyetemek, főiskolák világszerte, s a régieken is többszörösére emelkedett az oktatók és hallgatók létszáma.

— Milyen lehetőségeket teremtett ez az új helyzet a professzor úr számára?

— Harmadéves koromtól kezdve — ez még 1941-ben volt — gyakornokként tanítottam a budapesti egyetemen. Analitikus geometriából, differenciálszámításból vezettem gyakorlatokat, egy évfolyamon 30—50 hallgatónak, emellett a tanszéki könyvtárat kezeltem, s minden adminisztrációs munkát is én végeztem, hiszen a két professzoron és egy-két magántanáron kívül nem dolgozott más a tanszéken. A háborúból visszakerülve, 46 őszétől főiskolai tanár voltam a polgári iskolai tanárképző főiskolán, majd amikor ez 1948-ban megszűnt, Szegedre kerültem a pedagógiai főiskolára, ahol 1961-ig tanítottam.

Akkor a közgazdasági egyetem matematikai tanszékén üresedés volt, és én megragadtam az alkalmat, hogy véget vethetek a hetenkénti Szegedre ingázásnak.

— A közgázon nem a matematika a legjellemzőbb tantárgy. Nem tartott attól, hogy nem várja az a magas igényű matematikai alkotó légkör, amely a professzor úr tudományos munkájához elengedhetetlen?

— Nem, mert azt ki lehet alakítani!

— Sikerült is?

— Igen, azt hiszem.

— Mihez fogott először?

— Pontosan tájékozódtam arról, hogyan áll a nagyvilágban a matematikának és módszertanának a közgazdaságtudományban való alkalmazása, s milyenek a lehetőségek. Ez a kérdés akkoriban rendkívül elhanyagolt volt, még abból adódóan, hogy a háború után 57—58-ig a matematika alkalmazása a közgazdaságtanban háttérbe szorult. Első tennivalónk a jegyzetírás volt, ebben nagy hiányosságokat tapasztaltam. Ekkor készítettem el Krekó Bélával az analízis, a valószínűségszámítás és a lineáris algebra tananyagokat, Az 1959-ben megindult tervmatematika szak volt az első olyan csoport, amely viszonylag magasabb szintű matematikai képzést kapott. Ennek megindulásában Krekó Béla professzornak voltak nagy érdemei.

— A legégetőbb feladatok elvégzése után bizonyára visszatérhetett a kutatáshoz, eleget tehetett a világ minden tájáról érkező meghívásoknak.

— Igen, kialakult az új típusú oktatás, voltak már mások, akik csinálták, és jól csinálták, így visszamehettem az algebrához, az algebrai struktúrák vizsgálatához, bár közben sem szakadtam tőle el.

Külföldön széleskörű személyes kapcsolatom, több tanítványom van, néhányan közülük már tanszéket is kaptak. Ezek a külföldi utak a legjobbak, hogy az ember dolgozzon, nincsenek más kötelezettségek, az ottaniak megteremtik a tökéletes feltételeket, ez az ő idejükből megy el, itthon persze fordítva. Emellett oktatok az ilyen utak alkalmával végzős hallgatókból, gyakornokokból, tanársegédekből álló kis csoportoknak tartok egy-egy kurzust.

— Térjünk most vissza a mi egyetemünkre! A matematikai képzés egy magasabb szinten vált megvalósíthatóvá a számítástechnikusok és a matematikusok kapcsolatának fejlesztésével, a Matematikai és Számítástudományi Intézet létrehozásával.

— Világszerte egyre erősebb az integrálódás a matematikai módszerek és a számítástechnika között, ez a folyamat azonban még korántsem befejezett. Nálunk az egyetemen gyakorlatilag azt jelenti, hogy a számítástechnikai apparátus bevonul a képzésbe, bár ennek megvalósítása tömegméretekben igen nehéz. Az egyetemnek nincs saját számológépe, a más gépeken számunkra biztosított idő- és pénzkeret jelenleg kimerül a hallgatók fortran programjainak lefuttatásával. Hol van még akkor a matematikaigényes tervgazd. szak és a felemelt szintű ipar szak igénye, az intézet és a többi tanszék kutatásairól nem is beszélve! Ez az oka annak, hogy nem fejlődött ki olyan gyakorlati oktatás, ami szükséges volna, pedig a jövő útja kétségtelenül ez.

— A korszerű matematikai képzés célja az, hogy a hallgatók a gyakorlatban, jövendő munkahelyükön alkalmazzák az itt megtanult módszereket. Ezen a téren gyermekcipőben járunk még.

— Igen, de ez nagyon összetett kérdés. A mi intézetünk feladata a módszertan oktatása, de nem az alkalmazás megtanítása és begyakorlása. Ehhez a jelenleginél sokkal jobb együttműködésre volna szükség a tanszékek között. Bizonyos fejlődés azért van, hiszen a népgazdaságszervezési, a tervmatematika, és néhány más szakon végzett fiatalok, akik a különböző tanszékekre kerültek, megpróbálnak tenni ennek érdekében. Kedvező jelek látszanak az agrár, a pénzügy, az ipargazdaságtan, a statisztika, a szervezés és bizonyos mértékig a piackutató tanszéken is, nem beszélve a NGT Intézetről, bár a lehetőségek teljes kihasználásától még távol vagyunk.

Egy másik oldala ennek a kérdésnek, hogy a hallgatók az egyetemre bekerülve, elképzelnek valamit a közgazdász pályáról, és kialakul bennük a tantárgyakkal szemben a gyanú, hogy kell-e ez egyáltalán, vagy nem. Az bebizonyosodott, hogy a számítógépekkel együtt megvásárolható standard eljárások szerte a világban jól használhatók. Ilyen programokat Magyarországon is alkalmaznak már, például a menetrendeknél, vagy néhány szállítási feladatra. De nagyszerű programok vannak viszonylag olcsón több más tervezési eljárásra is. Elvileg létezik, de alig hajtják végre. A vállalat megkapja a számítóközponttól a programot, mit, hogyan kell tennie az optimális lebonyolításhoz, berakják a fiókba és minden marad a régiben. Mert senkiben nem lehet megbízni, hogy a részfeladatát időben végrehajtja. Semmi biztosíték nincs arra, hogy egy szállítás befut-e időre, vagy sem. És mit tehet a megrendelő? Vagy várakozik, vagy nem kap semmit. Hiányzik az érdekeltség csaknem minden szinten.

— Elég szomorú fordulatot vett a beszélgetés. Látszik, hogy mennyi lehetőség van és lehetne az egyetemen megtanulni a korszerű módszereket, de a megvalósítás többnyire elakad.

— Össztársadalmi szinten is óriási potenciális lehetőségek vannak és rendkívül szépek az elképzelt modellek. De a gyakorlati végrehajtáshoz hiányzik a lendítő erő, itt zörög a gépezet.

— Van-e a tanítványai között olyan, akinek mégis sikerült valahol kiharcolni az újat?

— Sokukról, akik a gyakorlatba mentek nem is tudom, hogy most hol dolgoznak, de a legtöbben nem maradtak meg az első munkahelyükön. Akik nagy helyre kerültek, a Tervhivatalba, a Tervgazdasági Intézetben, az Országos Vezetőképzőbe vagy nagy intézetek számítóközpontjaiba, azok ott szépen dolgoznak, a kezdeti évfolyamok diákjai ma már vezető szakemberek, kandidátusok. Csakhogy ezek a helyek mostanra telítődtek, a vállalatok pedig nincsenek felkészülve a nagy módszertani tudású közgazdászok fogadására. Sok helyen nemhogy segítséget nem adnak az új szakembereknek, de egyenesen akadályozzák a munkájukat. Ez a középszintű vezetőkön múlik. Nem ismerik az újat, egy fokkal hátrébb állnak szakmailag mint az új szakemberek. De ez nehezen megoldható probléma.

Aztán sok régi diákunk oktat most az egyetemen: pl. Bugnics Richard, Mikó Gyula, Móczár József, Sulyok Pap Márta, Zalai Ernő, ők azt hiszem megtalálták a helyüket és elégedettek.

— Közel húsz éve tanít a közgázon, több mint harmincöt évvel ezelőtt tartotta első óráját az ELTE-n, akkoriban alig volt idősebb, mint a diákjai. Egész eddigi életét egyetemisták között töltötte; mi a professzor úr véleménye, van különbség a mostani és az akkori fiatalok között?

— Azt lehet mondani, hogy bizonyos mértékig mások a mostani fiatalok, de világjelenség az, hogy a diákok megváltoztak. Egy holland egyetemen ugyanazt olvassák a hallgatók fejére, mint mi. Ennek gyökere a második világháború után megindult tömegképzésben van. A nagy tömeg törvényszerűen magával hordoz egy sallangot.

— Jellemző az elvándorlási láz a professzor úr intézetére is?

— Nálunk nincs ilyen gond. A jó munkatársak közül egy sem ment el közülünk, pedig lett volna módja rá az itteninél magasabb fizetésért is.

★

Talán ebben az önkéntes röghözkötöttségben, munkatársai döntéseiben összegeződik legszebben a professzor úr évtizedeket átfogó munkája, küzdelme az újért a lassan javuló feltételek és a még lassabban változtatható szakmai-szellemi mozdíthatatlanság közepette. Ehhez tesszük mi is köszön(t)ő szavainkat, s kívánunk jó egészséget a professzor úrnak 60. születésnapja alkalmából.

Molnár Gabriella

Rezignált megjegyzések az egyetemi TDK-konferenciáról

A KONFERENCIA LEZAJLOTT. Az egyes szekciók munkáját értékelték, a díjakat kiosztották. A tényeken utólag változtatni nincs hatalmunk, a jövő befolyásolása azonban lehetséges. Éppen ezért szükségesnek tartom felhívni a figyelmet a konferencia néhány nemkívánatos mozzanatára.

Ezek jobbára a konferencia lebonyolításának menetére, a dolgozatok értékelésének mechanizmusára vonatkoznak, így egyszerűen adminisztratív intézkedésekkel kiküszöbölhetőek. E mellett természetesen jelen vannak az értékelésben, a díjak odaítélésében bizonyos — szintén nemkívánatos — szubjektív mozzanatok is, amelyeket már nehezebb kikapcsolni.

A konferenciára beadott dolgozatok mindegyike két-két opponenshez kerül, akik megteszik egyetértő, illetve bíráló megjegyzéseiket, s a rendelkezésükre álló irányelvek alapján 22 pontot adhatnak. Egy-egy dolgozat ezzel max. 44 pontot kaphat. Ezután kerül sor az egyes szekciók üléseire, ahol a pályázók négytagú zsüri előtt ismertetik munkáikat, s válaszolnak a hallgatóság, illetve a zsüri által feltett kérdésekre, „megvédik" dolgozataikat. Az ülés végeztével a zsüri egy-egy tagja — immár a szekcióban résztvevő összes dolgozat ismeretében — max. 4 pontot adhat egy-egy munkára. Egy dolgozat tehát összesen max. 60 pontot kaphat. A pontok egyszerű összegzése után alakul ki a szekciókon belüli végső sorrend, a díjak várományosainak listája.

Hogy mi ebben a nemkívánatos? Nos az, hogy az értékelés első fázisában — mivel az egyes opponensek csak a nekik kiadott dolgozatokat ismerik, és egyéb szubjektív okokból az elbírálás nem egységes, és szükségképpen nem az (!) létrejönnek „alul-" és felülértékelt dolgozatok, kialakul egy előzetes sorrend, ami sok mindent tükröz, csak a dolgozatok által képviselt értékek valóságos erőviszonyait nem. Van, ahol a dolgozatra az egyes opponensek által adott pontok között 5—6, sőt 10—15 (!!!) pontos differencia van, tehát a különbség olykor a maximálisan adható pontok 70—75 százalékára rúg! Valami nincs rendben a pontozási irányelvek rögzítésével. Így létrejött kényszerpályáikon elindulnak a dolgozatok, s a konferencián, a tulajdonképpeni összemérésben a zsüritagok (vonatkoztassunk el attól a sajnálatos ténytől, hogy gyakran ők is személyesen érdekeltek a versenyben egy-egy szakszeminaristájuk révén például) már egymáshoz való viszonyukban is ismerve a dolgozatokat, jószerivel semmit sem tehetnek, feladatuk szükségképpen formális. Hiszen bármennyire is lázadozik ellene tudományos tisztességük, szinte egy-az-egyben rá kell bólintaniuk, s a nevüket kell adniuk az előzetesen kialakult sorrendre, az opponensek értékítéleteire, hiszen még együttesen is jelentősen kisebb a beleszólásuk a végső sorrendbe, mint az opponensek közül akár csak az egyiknek is! Magyarán a döntés nem ott születik, ahol az ahhoz szükséges információk rendelkezésre állnak. Az „alulértékelt" dolgozatok — bármily jelentős értéket képviselnek is valójában — szükségképpen a „fölülértékeltek" mögé utasítódnak ebben a kvázirangsorban.

AZ IGAZI VESZTESEK azonban azok a hallgatók, akiknek több hónapos, akár éves, több éves munkáját egyetlen tollvonással a nullával teszik egyenlővé ebben az ítélkezésben az opponensek. Akik gyakran végig sem olvassák a dolgozatokat, felületesen átlapozzák, átfutják azokat „lazításképpen", és nyilvánvalóvá is teszik ezt, dokumentálhatóan a felületességükből és felelőtlenségükből eredő tévedéseikkel, melyeket bárki elolvashat a kézjeggyel ellátott opponensi vélemények némelyikében.

Mindezekből egyértelműen adódik a következtetés: ezen az egyetemen úgy tűnik nem veszik komolyan a hallgatói tudományos munkát, illetve csak formálisan veszik komolyan! Sajnos ezt a megállapítást egyéb tapasztalatok is erősítik.

S még egy dolog. Kornai János 1977-ben akadémiai levelező taggá választásakor azt írta, hogy az Akadémia által nyújtott keretek elég tágak ahhoz, hogy azokba egyaránt beleférjen a jó munka, s a rossz, a tehetség, s a tehetségtelenség, a kiválóság és a szürke középszerűség. Ha ez igaz az Akadémiára, szükségképpen igaz az MKKE TDK-konferenciájára is. Ez utóbbi kereteinek azonban mégsem kellene annyira tágnak lenniük, hogy beleférjenek a tudományterületükkel immár hivatásszerűen foglalkozók dolgozatai (még ha egyetemünkön is kezdték vizsgálódásaikat!). Hogy a diákköri versengésben a szellemileg és anyagilag egyaránt intézményesen támogatott kutatás eredményeképpen alkotott dolgozat kiszorítsa a talán kevésbé jelentős, de valóban „diák-eredményeket".

MEGÁLLAPÍTÁSAIM nem kozmetikázottak. Mentségemre szolgáljon, ha nagy fölindultságban is, de őszinte jószándéktól vezetve vetettem papírra ezeket a sorokat. Én lennék a legboldogabb, ha állításaimat bárki cáfolni tudná. Amit azonban leírtam, azok tények, még ha általánosított formában is. A tényekkel pedig nem lehet sem vitatkozni, sem utólag változtatni. A jövő bebolyásolása azonban módunkban áll.

Szántó Tibor

Helyszíni tudósítások a házi TDK-konferenciáról

A legnépesebb szekció

A matematika szekció a legnépesebb idei TDK szekciók közé tartozott. A kilenc dolgozat — ebből nyolc hangzott el a konferencián — rendkívül széles skálát ölelt fel a matematikai elméletek és módszerek közgazdasági alkalmazása terén a gyakorlati statisztikai elemzésektől a mély matematikai bázist kívánó munkák szintjéig.

Két dolgozat is foglalkozott a matematikai vezérléselmélet közgazdasági alkalmazásának lehetőségeivel. Bodnár Teréz a vezérléselmélet egy közgazdasági alkalmazása (harmadik helyezett), *Király Júlia:* a matematikai vezérléselmélet közgazdasági alkalmazása (második helyezett). *A vezérléselmélet* — mint a konferencián is elhangzott — *tulajdonképpen egy olyan közelítési mód, amely nemcsak a döntési feltételeket, hanem magukat a döntéseket is endogén változónak tekinti.* A vezérlési változó — amelyet akárcsak az állapotváltozót az idő függvényében vizsgáljuk — minden időpillanatban a lehetséges vezérlések halmazából vesz fel értéket. Ha az időintervallum zárt, a vizsgálat tárgya az az optimális állapot, amelybe a tervidőszak végére a rendszer juttatható. Az időintervallum nyíltsága esetén adott állapotértékhez keressük a legrövidebb időtartam-értéket. *Bodnár Teréz* dolgozatában a dinamikus Leontief-modell vezérlési modellé való átalakításával foglalkozott. *Király Júlia* munkájában egy konkrét gyakorlati példára is kitért: egy víz mellé települt üdülő bevételét elemezte a vízminőség és a víztisztításra fordított összeg függvényében a vezérléselmélet segítségével.

A tervezési színvonal mérésével foglalkozott dolgozatában Földing Zsuzsa és *Magyar László* (harmadik helyezett) a tervtény eltérések elemzése tükrében. Munkájukban hét népgazdasági tervet vizsgáltak — külön tervként kezelve az első ötéves terv módosított változatát, elemzésükbe azonban még nem vonták be az V. ötéves tervet — minden tervnél az ipari termelés adatait elemezték ágazati bontásban. *A tervezés átlagos színvonalát közepesnek ítélték — legjobbként kiemelve a II. és III. ötéves tervet — s legalább olyan mértékben tapasztaltak alultervezést, mint túltervezést, itt periodicitás volt megfigyelhető.*

Paprika Zita és *Némethy Ildikó dolgozatukban a többtényezős döntésekkel és a kockázattal foglalkoztak.* Ökonometriai és biztonságelméleti módszerekkel dolgoztak (biztonsági egyenérték módszere) figyelembe véve, hogy a gazdasági életben a döntések általában egyszeriek, ahol a valószínűségeknek nincs értelmük. A Taurus campingcikkek esetében — mint egy termékcsoport konkrét együttesében — folytattak vizsgálatokat 1957-től felgöngyölítve az idevonatkozó döntéseket.

Igen elvont matematikai apparátus alkalmazásait felmutató dolgozatok mellett *(Szakolczai Árpád: Magyarország gazdasági fejlődésének vizsgálata a faktoranalízis alkalmazásával;* és *Hunyadi Csilla—Nikodémus Antal: A beruházások ciklikussága és matematikai modellezések)* egy, *szinte teljesen kimutatás ízű statisztikai elemzésnek is tanúi lehettünk a konferencián (Bába Ágnes—Bary László—Kovács Károly: a statisztikajegyekre ható tényezők elemzése),* amelyben néhány kiválasztott kritériumnak — a hallgató neme, középiskolájának jellege és helye, felvételi vizsga pontszáma, félévi gyakorlati jegye — a vizsgaeredményekre gyakorolt befolyását vizsgálták.

A konferencia után a szekció elnökével, *Meszéna*

Györggyel beszélgettem a bizottság munkájáról, tapasztalatairól.

— *Mi a véleménye az idei dolgozatok színvonaláról?*

— A dolgozatok színvonalával elégedett vagyok, mennyiségükkel azonban nem. Kár, hogy nem kétszer vagy háromszor ennyi dolgozat született. Sokat beszélünk róla, de nem válik közvéleménnyé, hogy az egyetemi oktatás igazi feladata az önálló munkára nevelés. Ha valamire, akkor a TDK-ra elmondhatjuk, hogy ez tipikus egyetemi szintű tevékenység. Azt hiszem, aligha kell magyaráznom, hogy egy TDK-dolgozat megírása során szerezhető szakmai jártasság, előrehaladás mennyivel több haszonnal jár, mint például egy vizsgafelkészülés vagy bármi. Véleményem szerint — folytatta *Meszéna György* — a kevés számú TDK-dolgozat problémája az ösztönzési rendszer hiányosságaiban is rejlik. Itt nem elsősorban az anyagi, hanem az erkölcsi ösztönzésre gondolok hallgatóknál és tanároknál egyaránt — ilyen például hallgatók esetében az idén már alkalmazott módszer: a TDK-nak az indexbe való bejegyzése. Tíz évig voltam TDK-felelős, és tudom, hogy milyen gondot jelent például a bírálatokat megszervezni. Akiben van jó érzés, az csinálja, de nem biztos, hogy éppen az, aki ért hozzá. Lehetne az oktatók egyik prémiumfeltétele, hogy a TDK-t hogyan támogatták.

— *Milyen kritériumok alapján döntött a bizottság a díjakat illetően?*

Igen nagy vita folyt az első és második helyezést illetően. *Király Júlia* esetében olyan anyagról volt szó, melynek matematikai bázisa messze túl mutat az egyetemi tananyagon. *Szakolczai Árpád* ellenben egy adott irodalmi eljárásra támaszkodott, ehhez társított tucatnyi önálló ötletet és gondolatot, melyet önmaga talált ki és a gyakorlatban is sikeresen kivitelezett.

Sok végiggondolandó szempont mérlegelése után alakította ki a bizottság a végleges sorrendet.

F. Zs.

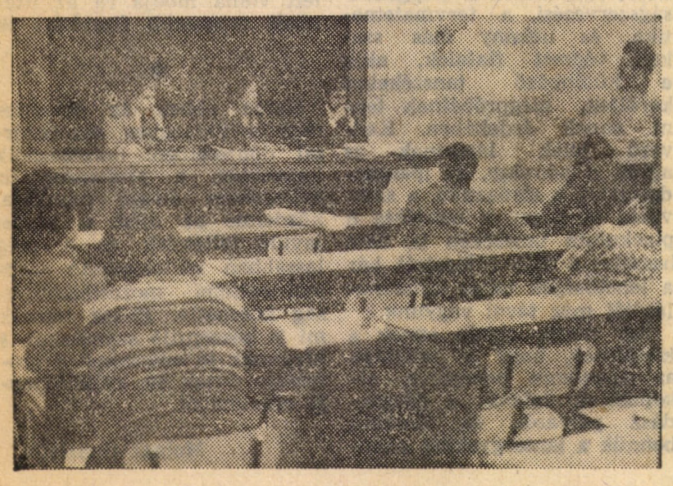

A kollektív exportösztönzésről és vaskohászatunk helyzetéről

A mezőny szoros. Talpraesett, felkészült, értelmes gyerekek vettek részt a TDK nemzetközi gazdasági kapcsolatok szekciójának ülésén. Valóban felkészültek erre a konferenciára, s munkájukat tömören, kisebb, de inkább nagyobb elcsúszással, húsz perc alatt ismertették. Az ülés elnöke, *Palánkai Tibor* üdvözlése után *Schütt Margit* V. éves külgazdos hallgató lépett a padok elé.

— Elnézést kérek, de előadásom után sajnos, nem tudom pályázó társaimat meghallgani, mert igen magas lázam van.

— Szerencsére ez az előadásán egyáltalán nem érződött. Témája a kollektív exportösztönzés volt, s ezen belül annak magyarországi gyakorlata.

— Elsőként azt kell tisztáznunk, hogy mit is jelent a kollektív exportösztönzés, mivel ez a fogalom a szakirodalomba nemrég vonult be. A következő, amiről beszélt, ennek előnyei: költségmegtakarítás, megbízható információ, szakképzett munkaerő alkalmazása. Eszköztára: a gazdasági, piaci, pénzügyi eszközök áramlása, kiállításokon, vásárokon való részvétel. Dolgozatában Margit a nyugatnémet kollektív exportösztönzést hasonlította össze a magyarországival. Hazánkban ez a Kereskedelmi Kamara keretében működik, igen rövid ideje, mindössze 1971 óta. Sajnos, feljesztése anyagi alapok szűkös volta miatt igen nehéz. Előadásában végül kiemelte, hogy a vállalatoknak nagyon fontos a szakvásárokon való részvétel. Ettől való távolmaradás okai között megtalálhatjuk a vállalati eredménytelenséget, a kiállítás magas költségeit, a tapasztalat hiányát. Fokozni kell a tapasztalatok átvételét, a tevékenységi köröket jobban kell differenciálni, s természetesen a kollektív exportösztönzéshez megfelelő állami támogatásra és vállalati részről kielégítő, magas színvonalú árualapra van szükség.

Következő pályázó *Neményi Vilmos* volt. Magabiztosan, kicsit fennköltt stílusban adta elő hazai vaskohászatunk helyzetét, a népgazdaság és a világgazdaság viszonylatában. Fontosnak tartotta megemlíteni, hogy a hazai vaskohászat exportja nem fedezi az alágazat importját. Statisztikai adatokkal kimutatta, hogy Magyarország lemaradt a vaskohászatban, világviszonylatban a 25—35. helyen áll. Végül néhány mondatban kifejtette, hogy a világ a vaskohászat fejlődésében merre tart. Az öt dolgozat közül ami a szekcióülésen elhangzott, ez volt az egyetlen, amelyik igen éles vitát, bírálatot váltott ki a bizottság tagjaiból.

Szombathelyi Ferenc elmarasztalta a dogozatot summás jellege miatt. Felhívta a pályázó figyelmét, hogy a dolgozat kizárólag a vaskohászat termelő oldalát fogta meg, s a pénzügyi oldalára nem fektetett hangsúlyt. A kérdések és bírálatok özönébe, *Palánkai Tibor* is bekapcsolódott. Versenyzőnk ereje és tudása szerint megválaszolta azokat, majd lezárta a vitát egy kérdés feltevésével — hogy mi az oka hazánkban a fejlesztés lemaradásának? — s mindjárt a választ is megadta rá. A TDK szekciójának ülése a kitűzött száz perc helyett, százötven percre nyúlt. Az időért nem volt kár. Felkészült, érdekes munkákat ismerhettünk meg.

K. Zs.

Magas színvonalú pályázatok

Az elméleti-ideológiai szekció munkáját nagy érdeklődés kísérte. Szerteágazó gazdasági-politikai témákat feszegettek a dolgozatok, a hallgatóság ezekre élénken, kérdésekkel, értékeléssel reagált, többször vita is kialakult.

Izgalmas kutatásba fogott *Szántó Tibor* (III. pénzügy) *a marxi poszt-kapitalista társadalmi-gazdasági fejlődés periodizációjának vizsgálatával.* Dolgozatában kételkedik abban a széles körben elterjedt felfogásban, amely szerint a kapitalizmus utáni fejlődést a klasszikus marxi elmélet átmenet, szocializmus, kommunizmus szakaszokra osztja. Ezzel kapcsolatos hipotézise az, hogy a marxi elmélet ezt a felosztást nem tartalmazza, és hogy a vitatott nézet kialakulásának forrása a klasszikus szövegek téves értelmezése. Ennek bizonyítására *német, orosz és magyar nyelvű szövegeket vetett össze. Megdöbbentő eredmény adódott: Marx a kommunizmust a fejlődés „egy felsőbb" szakaszának írja le, az orosz és a magyar fordítás már „a felsőbb szakasznak" deklarálja.* Emellett kimutatható, hogy az átmenet vizsgálatakor Marx a politikai életet elemzi, a szocializmus és a kommunizmus kifejezések pedig a gazdasági fejlődés tárgyalásánál fordulnak elő. Semmiképpen nem indokolt tehát a szakirodalomban és a tananyagokban is halmozódó téves periódus-hármas további terjesztése.

Máthé Lajos (IV. évf. pénzügy) *a líbiai iszlám szocializmus gyökereit vizsgálta.* Szenvedélyes előadásában beszélt az ország és népe történelméről, a függetlenség kivívásáról, Kadhafi pályájáról, törekvéseiről. Nem jósolt Líbia jövőjéről, ennél komolyabbra vállalkozott. Tisztázta múltját, feltárta mai helyzetének okait, felvázolta problémáit, körvonalazta politikájának kilátásait. *Megértette, hogy Líbiára — éppúgy, mint a fejlődő országok többségére — nem alkalmazhatók mechanikusan az európai fejlődés törvényszerűségei, s ebből adódóan a filozófia kategóriáit is óvatosan kell kezelnünk erre a térségre vonatkozóan.* Mindennek vizsgálata, a hozzájuk való közeledés sajátos, alkalmazkodó szemléletet tesz szükségessé.

Talán e két önkényesen kiragadott dolgozat is meggyőzi az olvasót arról, hogy érdemes az ideológiai szekció pályázatait a könyvtárban fellapozni.

M. G.

Hiányoztak a gördülékeny előadások és a kiemelkedő egyéniségek

A gazdaságpolitikai szekcióülés kisebb nehézséggel kezdődött. Az ülés színhelyéül kijelölt 247-es terem zárva volt, és mivel a kulcsát nem sikerült előkeríteni, a hallgatóságot a 301-es terembe irányították. Sajnos, e kényszerű teremcsere miatt sok megkésett érdeklődő maradt távol az ülestől. E kezdeti bonyoldalom miatt az első előadás 15—20 perces késéssel kezdődött.

A népgazdaság-tervezés és a jövőkutatás kapcsolatával foglalkozott *Király László* és Kiss László, akik közösen írták versenydolgozatukat. Előadásukban külön kiemelték a jövőkutatás problémaorientált kérdésfelvetésének szükségességét. Kitértek a kérdésfelvetés információtartalmának szerepére is. Az elméleti problémákat gyakorlati példákkal illusztrálták.

Agg Zoltán témája Veszprém város fejlődésének összehasonlító elemzése volt. Előadásában részletesen szólt a közigazgatási központok ellátottságáról, s az ezzel kapcsolatos mutatókkal való manipulációkról is. Az előadó rámutatott arra a kedvezőtlen jelenségre, miszerint a város a lakosság számának növelésében érdekelt és nem az ellátottság javításában. A szűkös anyagi lehetőségek miatt elterjedt pontszerű, tehát központcentrikus fejlesztéssel szemben a térségi szemléletmódnak kell jellemezni a modern településfejlesztési koncepciót. A városok fejlesztésén kívül a községek, falvak alapellátottságának növekedésével kell, hogy megakadályozzák a városba való egészségtelen beáramlást.

Gosztonyi Gábor előadásából a BRG-n keresztül a Magyar Híradástechnikai iparba pillanthattunk be. Fő mondanivalója az iparágat sújtó növekedésgátló tényező kifejtése volt. Ezek közül is kiemelte a háttér- vagyis a kis- és középüzemek hiányát. Problémát jelent a partneri kapcsolatok egyoldalúsága és a szerződéses fegyelem meglazulása is. Az előadó szerint ezek a hiányosságok önmagukban vagyis ágazaton belül nem oldhatók meg. Szükség lenne az egész irányítási, érdekeltségi rendszerünk megváloztatására.

A munkaerő-politikával foglalkozott *Csörgő Erzsébet,* a negyedik előadó. Elsősorban a munkaerőpiac gazdasági oldalát világította meg. Szóba kerültek a vállalatok aspirációs szintjei és egy *Kornai* által inspirált munkaerőmodellt is láthattunk.

A másodéves *Szőke Miklós* témájában a vaskohászat magyarországi alakulását boncolta. Ő volt a legfiatalabb előadó és valószínűleg gyakorlatlanságából eredően nehezen tudta összefogni gondolatait. Így eredetileg 15 percre méretezett előadása 25 percig tartott.

Ugyancsak történeti áttekintést hallottunk *Zsilinszky Andrástól.* Ezúttal a magyar gazdaság szénhidrogén-dilemmájának történeti megközelítése című beszámoló került terítékre. Kérdések alig érkeztek, összesen talán hét. Ezek nagyobb része is a zsüritől származott. Sajnos, nem alakult ki vitalégkör.

Az előadások után a szekció elnökével, *Mandel Miklóssal* beszélgettem. Ő kiemelte a TDK-dolgozatok és az előadások közti minőségi különbséget. Mint mondta, az elhangzott beszámolók már-már iskolás stílusúak voltak. Ebben azonban nagyrészt az egyetemi oktatási rendszer a hibás. Hozzátette azonban, hogy idén a tavalyiakhoz viszonyítva jobb dolgozatok születtek, hiányoztak viszont a gördülékeny előadások, és a kiemelkedő egyéniségek.

S. T.

A fejlődő országok kizárólagos szerepe

A világgazdasági szekcióban a versengésnek két fő jellemzője volt: az egyik az igen magas szakmai színvonal, a másik pedig a fejlődő országokkal foglalkozó dolgozatok domináns volta. A hét pályázatból csupán egy foglakozott eltérő témával (Mezei Géza IV. nemzetközi: az NSZK fejlesztési politikája). Az első helyet Máté Zsuzsanna IV. pénzügy: Líbia függőségi viszonyainak kialakítása és a forradalom után a függőségi viszonyok felszámolásának kezdetei című munkája, a másodikat Kiss Judit V. tanár A: Vázlatok a társadalmi-gazdasági marginalizációról a venéz példa alapján című dolgozata, a harmadikat pedig Safiqul Islam (V. nemzetközi) Bangladesh gazdaságának elemzése a függetlenség kivívását követő első évtizedben című pályázata nyerte el. Az igen tekintélyes, a vitának, kérdéseknek tág teret engedő zsüri Dezséri Kálmánt (V. külgazdaság): Az EGK társulási kapcsolatai a fejlődő országokkal, a két Loméi konvenció című dolgozatáért különdíjban részesítette.

A tapasztalatokról, a szekció ülés értékeléséről kérdeztem dr. Nyilas József szekció elnököt, a világgazdasági tanszék vezetőjét.

— Mint egykori TDK-felelős, majd többszöri szekció elnök, később rektorhelyettes élénk érdeklődéssel figyeltem kezdettől fogva a világgazdasági témákkal foglalkozó TDK-munkát. Nyugodt lelkiismerettel kijelenthetem, hogy az idei pályázatok az eddigi diákköri konferenciák legszínvonalasabb küzdelmét hozták. A pályázók jó elméleti felkészültséggel, kitűnő politikai érzékkel oldották meg a feladataikat. Külön kiemelném Safiqul Islam dolgozatát, előadását, aki szinte hibátlan magyarsággal, országa bonyolult politikai helyzetében meglepő tájékozottsággal, érettséggel elemezte Bangladesh politikai, gazdasági viszonyait, mintegy jó példával szolgálva a többi külföldi hallgatónak is.

Általában a dolgozatok igen jók voltak. Külön figyelmet érdemel, a szóbeli prezentáció magas szintje, a pályázók szakszerűen, kiváló magyarsággal, vázlatból adtak elő, mintegy bizonyítva jártasságukat, intellektuális felkészültségüket az adott feladatban. A szekció ülés öt órán át tartott, de végig élénk vita és figyelem jellemezte a közös munkát. A részvétel kielégítő volt. Nagyon tetszett a hallgatóság érzékeny reagálása (mintegy 30 felszólalás, kérdés hangzott el), igaz az elnökség is mozgósította a részvevőket.

Érdekes, hogy a fejlődő országok milyen döntő, szinte kizárólagos szerepet kaptak a dolgozatokban. Ennek azt hiszem az az oka, hogy mostanában igen széles körű érdeklődés figyelhető meg ezen országok problémáival kapcsolatban. Hozzáteszem, mi szeretnénk ébren tartani ezt az érdeklődést. Jó példa erre a szaktantárgyak futtatásán kívül a dél-amerikai ösztöndíjpályázat és a hozzá kapcsolódó spanyol nyelvtanfolyam beindítása.

Célszerű lenne egy-két külső, nem egyetemi szakembert is bevonni az értékelő munkába, az arra érdemes dolgozatokat pedig további hasznosítás céljából, az illetékes főhatóságokhoz eljuttatni — mondotta végül is Nyilas elvtárs, felidézve a zsüri elnökség figyelemreméltó javaslatát.

S. P.

TDK–TDK–TDK–TDK–TDK–TDK–TDK–TDK

Változások a házi TDK-konferencia mezőnyében

Összesen négy TDK-időszakon vettem részt, s mindig volt valami újdonság ereje. Az idén például kellemes meglepetés a nemzetközi és külgazdasági kérdésekkel foglalkozó dolgozatok és ami ezzel nem feltétlenül járna együtt: a nemzetközi és külgazdasági szakos versenyzők tavalyihoz képest jelentős gyarapodása. Ebben az évben sem indult azonban önálló pg-szekció, most azonban nem egy teljes filozófia szekcióhoz csatolták a pg-jellegű dolgozatokat, hanem eleve egy vegyes elméleti ideológiai szekció állt össze. Ez azonban szerencsés keveredés volt — ezt igazolja az állandó teltház, a kérdések, a hozzászólások sokasága, az érdekes viták. Ez a szekció nagyon jól betöltötte a TDK kifelé szóló küldetését: szellemi impulzusokat tudott adni, elgondolkodtatott.

Ez évben ismét jelentkezett a vegyipari szekció, eltűnt viszont az agrár, a társadalmi tervezési és a szervezési szekció. Örvendetesen emelkedett a tanárszakos hallgatók TDK-inak száma, bár szerintem ez még mindig kevesebb a tőlük elvárhatónál. Továbbra is dominálnak a tervszakos pályázók, közülük is figyelemre méltó a IV. évesek teljesítménye, akik 14 dolgozatot írtak. (A IV. év tervgazdasági szakon összesen huszonöten tanulnak.) A dolgozatok több mint egyharmadát most is a szakkollégisták írták. Előretörtek a pénzügyszakos hallgatók is, viszont elvétve lehet csak találni áruforgalmi- és közlekedésszakos TDK-írót. (Az agrárosok erejéből egy csoprt TDK-ra futotta.) Növekedett a közös TDK-írók száma is, és sok tavalyról ismerős arccal is találkozhattunk.

Az idén több végzős adta be a dolgozatát, mint tavaly, ennek ellenére csökkent az összesen beadott dolgozatok száma. Ez részben a képzési idő megváltozásának, részben pedig a TDK-mozgalom kétévenkénti apályának következménye. Ez évben nem lesz országos konferencia, így kisebb erőfeszítéseket tettek a TDK-k számának növelésére. Úgy érzem azonban, hogy a nívó viszont nem csökken, sőt néhány szekcióban talán emelkedett is. Mivel azonban jövőre már országos konferencia is lesz, ráadásul marxizmus szekciót (pg, filozófia, tud. szoc., szociológia) egyetemünk rendezi, érdemes erre előkészülni, és mind a pg, mind a filozófia tanszéknek jobban odafigyelni a potenciális TDK-írókra. Ösztönözni, segíteni kell őket, mert e nélkül nem születhetnek új és jó dolgozatok.

A. Z.

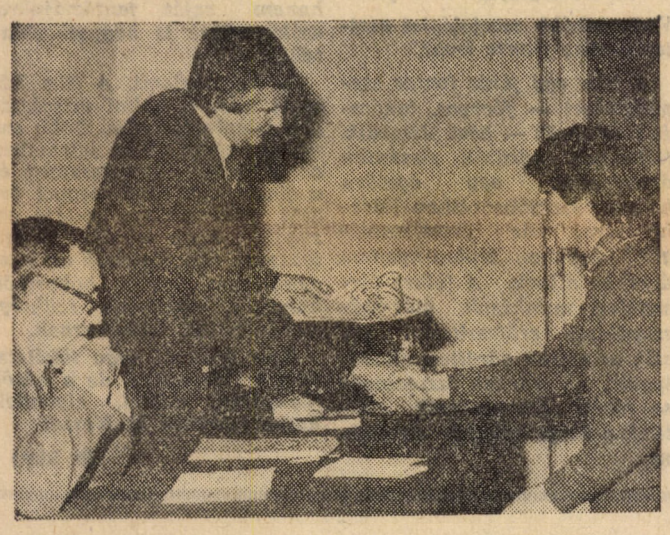

DÍJNYERTESEK

A záróülésre pénteken került sor, ahol a szekció elnökök értékelték a beadott dolgozatok és a tanácskozás színvonalát, majd Palánkai Tibor tudományos rektorhelyettes átadta a díjakat.

AZ ELMÉLETI, IDEOLÓGIAI SZEKCIÓBAN

első díjat kapott Király László (IV. évf. tervgazd.), és Szántó Tibor (III. évf. pénzügy); második díjat nem adtak ki; harmadik helyezett lett Máthé Lajos (IV. évf. pénzügy) és Sipos Sándor (III. évf. pénzügy). Különdíjat kapott Kocsis Károly (V. évf. tervgazd.) és Könczei György (III. évf. külgazd.).

GAZDASÁGPOLITIKA:

első díjat nem adtak ki, második lett Zsilinszky András (V. évf. tervgazd.); harmadik díjasok: Király László—Kiss László (IV. évf. tervgazd.) Agg Zoltán (V. évf. tervgazd.) és Gosztonyi Gábor (III. évf.).

PÉNZÜGY:

első díjas Lakatos Géza (IV. évf. pénzügy); harmadik díjat kapott Almási László (IV. évf. pénzügy, Csikós Ferenc (III. évf. pénzügy) és Mohácsi Piroska (IV. évf. pénzügy).

SZOCIOLÓGIA:

I. Elekes Zsuzsa—Pázmándy Györgyi (V. évf. népgazd. terv.) II. Koncz Katalin—Halmos Károly (V. évf. népgazd. terv) III. Antal László (V. évf. népgazd. terv) és Gulácsi Gábor (III. évf. pénzügy), különdíjat kapott Darvas Péter (III. évf. pénzügy).

MATEMATIKA:

I.: Szakolczai Árpád (IV. évf. tervgazd.) II. díj: Király Júlia (V. évf. tervgazd.), III. díj: Bodnár Teréz (V. évf. tervgazd.) és Földing Zsuzsanna—Magyar László (IV. évf. tervgazd.), különdíjat kapott Bába Ágnes—Bari László—Kovács Károly (III. évf. tanár B) és Hunyadi Csilla—Nikodémusz Antal (IV. évf. tervgazd.).

PIACSZERVEZÉS:

I.: Varga Zoltán (IV. évf. külgazd.), II.: Szász Károly (IV. évf. külgazd.), III.: Koleszár István—Hajnalka Zsolt (V—IV. évf. külgazd.), különdíjas: Polai György (IV. évf. pénzügy).

VILÁGGAZDASÁG:

I. Máthé Zsuzsanna (IV. évf. pénzügy), II. Kiss Judit (V. évf. tanár A), III. Safiqul Islam (V. évf. nemzetközi), különdíjas: Dezséri Kálmán (V. évf. külgazd.).

NEMZETKÖZI GAZDASÁGI KAPCSOLATOK:

I. Zsilinszky András (V. évf. tervgazd.) különdíjas: Neményi Vilmos.

KÜLKERESKEDELMI SZEKCIÓ:

I. Fábián Mariann (IV. évf. külgazd.), II. Gellért Péter (IV. évf. külgazd.), különdíjas: Bábosik Mária (IV. évf. külgazd.) és Tóth Judit (IV. évf. áruforgalom).

NEMZETKÖZI:

I. Besztercei Gábor (V. évf. nemzetközi), II. Holczer Péter (IV. évf. külgazd.) különdíj: Szabó Éva (III. évf. külgazd.).

VÁLLALATI GAZDÁLKODÁS:

I. Szitáné Kazai Ágnes, II. Agg Zoltán (V. évf. népgazd.), III.: Koji László (III. évf. ipar) és a IV. évf. agrárcsoport, különdíjas: Eisler Béla (IV. évf. ipar).

KÉSZLETGAZDÁLKODÁS:

I. Kiss László (IV. évf.) tervgazd.), II.: Endrésik János (IV. évf. belker.), különdíjas: Földházi Ferenc (IV. évf. áruforg.).

VEGYIPARI:

I.: Nótás Erika (IV. évf. tanár C), II.: Nagy Sándor (IV. évf. tanár C).

Terjed a marketing-szemlélet

„Minden idők legélénkebb és legjobb maratoni hosszúságú ülése volt az idei piacszervezés szekció" — lelkesedett Hoffmann Istvánné, a piacszervezés tanszék docense.

Valóban óriási érdeklődés kísérte a szekció munkáját, s *az öt órán át kitartó népes hallgatóság magas színvonalú, új ismereteket, s megközelítési módokat adó dolgozatokat hallott,* részt vett az élénk vitában is. Főként azok a munkák voltak sikeresek, amik *a mával, a jobbítással foglakoztak,* méghozzá a valóságos környezetet ismerve. Amelyik csak leírta a jelenséget, s nem elemzett, nem aratott különösebb elismerést. *A marketing-szemlélet sajnos ma még nem nagyon jellemző a vállalatokra, éppen ezért örvendetes, hogy a mai harmadnegyedévesek már be vannak oltva ezzel a mentalitással* (többek között a piacszervezés tanszéknek, s különösen Hoffmann Istvánnénak köszönhetően), *s talán nekik már sikerül áttörni azt a gátat, ami a vállalatoknál megtalálható a marketing alkalmazásával kapcsolatban.*

„A gyerekek felkészültsége mindenesetre biztosíték erre — mondja Hoffmanné —, s aki emellett még hisz is abban, amit csinál, előbb-utóbb eredményt kell hogy elérjen. *Úgy vettem észre, hogy a mostani diákok érettebbek, mint a korábbiak voltak. Valami elindul majd ezekkel a hallgatókkal, már ami a marketing alkalmazását illeti."*

Szinte mindegyik dolgozat tartalmazott valami új elemet. Nagyon érdekes volt, például *Varga Zoltán* (IV. külgazd.) felvetése, miszerint *egy üzlet nemcsak az árakon dőlhet el, hanem a kereskedői magatartáson, fellépésen is.* Kifejezetten hátrány, ahogy egy magyar üzletkötő megjelenik a tárgyaláson. *Tanítani kellene a kereskedői magatartást,* az emberi viselkedést, itt az egyetemen is, hiszen nagyon sok múlik ezen: lehet, hogy némiképpen eretnek gondolatnak tűnik ez, de valóban nem elhanyagolható szempont az üzletkötők fellépése.

„Úgy láttam, hogy ha értelmes, érdekes dologról van szó — vélekedett Hoffmanné —, akkor le lehet kötni a hallgatókat. Ezt mutatta a mi szekciónk is, ahol *akadt nyolcvanperces vita is, és senki nem mozdult a helyéről."*

B. L.

„A szerző ezen megállapítását nonszensznek minősítette"

Kár, hogy első évfolyamon csak véletlenszerűen értesülhettünk a TDK szekciók üléseiről. Mindenki azt mondja, hogy az egyetemi éveket hiba lenne nem felhasználni arra, hogy azzal foglalkozzunk, ami érdekel, ami hasznos. Ebből a szempontból tudni kell a TDK szekciók létezéséről. Igen naiv módon természetesnek tartottam először beülvén egy ilyen szekció ülésre, hogy rajtam kívül mindenki jól ismeri a szóban forgó dolgozatot. Felvilágosítottak azonban arról, hogy aki akarja, az sem tudja előre elolvasni ezeket, mert nem áll módjában hozzáférni. Gondolom, ez eléggé megkérdőjelezi a hallgatóság vitaképességét. Végülis úgy tűnt, a szerző fölvet néhány gondolatot művéből és erre kellene reagálni. Volt olyan írás, amire négyszer negyven perc is kevés lett volna. Kérdés számomra, hogy nem kellene-e több időt, jobb feltételeket biztosítani — különösen a nagy érdeklődéssel kísért — TDK dolgozatok megismerésére.

A nemzetközi szak történetében először jelentkezett, mint TDK-szekció. Komolyabb vitát váltott ki, hogy az AIESEC-ről szóló dolgozat tisztán szakmai szervezetnek titulálta azt. A Külügyminisztérium KISZ-bizottságának jelenlevő képviselője a szerző ezen megállapítását nonszensznek minősítette.

A nemzetiségi autonómiával foglalkozó dolgozat megállapítása volt, hogy a regionális autonómiára való törekvés a hetvenes évek új jelensége, amely — mivel rendszeresen a legkülönbözőbb országokban újra felmerülnek ilyen politikai bonyodalmak — tartós jelenségként tartandó számon. Bizonyára ezt a megállapítást is figyelembe vette az a hozzászóló, aki hiányolta a dolgozatokban a politikai, társadalmi tendenciák keresését. Jó dolog, hogy mint megtudtuk, ma már nincs olyan párt, amely hangoztatni merné, hogy a nemzetiségeknek nincs joguk az önállóságra.

Egy szó, mint száz még a csak felvillanó gondolatokból is volt mit csemegézni, és nyilván inkább így történik ez, ha a szekció elnöke nem kényszerül az egyik dolgozattal kapcsolatban a meghökkentő eredetiséget hiányolni.

K. S.

Dolgozatok az egyetemről

Bár az ország lakosságának 47 százaléka él községekben és tanyákon, az egyetemünkre jelentkezők közt 1978-ban 3,5 százalék volt az arányuk. (Az országos egyetemi átlag 7,6 százalék.) Bár a betanított és segédmunkások, valamint a mezőgazdasági dolgozók aránya a népességben 50 százalék, gyermekeik aránya a felvételin csak 8 százalék. Ezek után már nem meglepő, hogy a felvételre jelentkező fizikai szülők gyermekének bekerülési esélye már azonos a jelentkező szellemi dolgozó-csemetékével. Egyenlő, de: 1. a fizikai dolgozók gyermekeinek csak legkiválóbbjai jutnak el a felvételi gondolatáig is; 2. azok legtöbbnyire a magasan kvalifikált szakmunkások gyermekei, tehát nem hátrányos helyzetűek; 3. a felvettek közül a szellemi dolgozók gyermekei, a gimnáziumban végzettek, a budapestiek általában magasabb pontszámot teljesítettek a felvételin.

Mindezt sok hasonló érdekes adat közt *Pázmándy Györgyi* és *Elekes Zsuzsa* elsődíjas, szociológia dolgozatának ismertetésében hallotta a szépszámú közönség. (Még szépszámúbb lehetett volna, ha egyeseket nem csábítanak el olyan vonzó programokkal, mint a TDK alatt iratott zh, vagy nyelvi verseny.)

A gazdaságszociológiai kutatócsoportban *Ladányi János* adjunktus vezetésével hosszútávú program az 1978-ban felvetteket végigkísérő 4—5 éven át tartó részletes szociológiai vizsgálat. Ennek egyik részeként végezte el a két győztes hallgató a vizsgálatát.

További két dolgozat is egyetemi témát, a SZET történetét és jelenét dolgozta fel a szociológia eszközeivel.

A legszínesebb előadást épp a leggyengébbnek értékelt dolgozat szerzőjétől, Darvas Pétertől hallottuk. A téma is vonzó volt: esettanulmány egy indokolatlan Zala megyei TSZ-egyesítés körülményeiről. A nagyszerű előadás a gondolatgazdag, ám nem tökéletesen megszerkesztett tanulmányt a magas színvonalú mezőnyben az utolsó előtti helyre léptette elő, amely még különdíjat jelentett.

Az érintettek itt is elgondolkoztak azon, hogy mennyire reális a dolgozatok értékelési rendje, de a magas színvonal és a nagy érdeklődés jó szájízt hagyott bennünk a szekcióülés után.

— B —

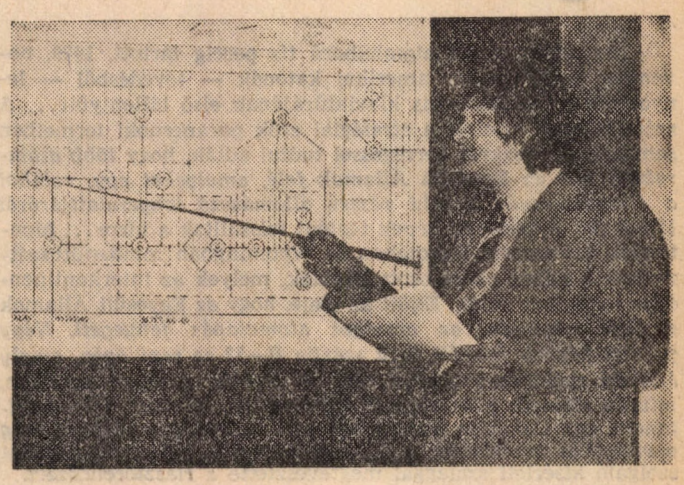

Tudatosabb vezetés!

AZ ELSŐ NAPON zsúfolásig megtelt a 247-es terem, amikor Szabados Anna docens, a szekció elnöke megnyitotta az ülést. A meghívó változatos témákat, közgazdászhallgatók számára új, váratlan tapasztalatokat sejtetett. Nem csalódtunk!

Az első előadó, *Koji László* egyedül képviselte a harmadik évfolyamot. Ő a vállalatok rugalmasságának alakulását vizsgálta, hazánkban. Rámutatott arra, hogy a változások felgyorsulása, az élet minden területén fokozott alkalmazkodást igényel. Vázolta a vállalatok befolyásoló tevékenységét a gazdasági környezetre (teljes vertikum létrehozása, a piac uralása stb.) A vita megállapította, hogy a vállalatok sokszor hiányos információk alapján dolgoznak, gyakran bázisszemléletűek. Eddig a vállalatok fennmaradását az állam gyakorlatilag garantálta. A jövőben ezt a biztosított kényelmet szeretnénk csökkenteni a rugalmasabb vállalati politika érdekében is.

Szitáné Kazai Ágnes a Csepel Vas- és Fémművek munkaerőhelyzetének alakulását elemezte. Ismeretes, hogy a gyár eredményei nem túl jók, de tevékenysége a közérdeklődés állandó tárgya. A szerző megállapította a magasan képzett szakmunkások arányának és számának a növekedését. Ugyanakkor a tervezés már nem rajzolhat új munkaerőt az elképzelések táblájára, a munkaerőt megtakarító beruházásokat kell támogatni. A munkaerő-átcsoportosítás pszichológiai korlátjára érdekes példát hozott a motorkerékpár-üzem — annak idején kedélyborzolgató — leállítása. Bár a kerékpárüzembe áthelyezett dolgozók az előző évi átlagkereset biztosításával egyéves „gondolkodási időt" kaptak, hatvanöt százalékuk mégis kilépett a vállalattól!

A szekció és az idei TDK legnagyobb szabású tanulmányát a *negyedikes agrárcsoport* készítette. Ők a területi koncentráció hatását vizsgálták Győr-Sopron és Csongrád megye húsz mezőgazdasági termelőszövetkezetében. (Kiszállásaikat a KISZ tizennyolcezer forinttal támogatta.) Írásvetítővel szemléltetett pergő előadásuk az első nap legnagyobb közönségsikerét aratta.. Idézzük néhány érdekes megállapításukat! A szövetkezetek egyesítését esetenként egész meglepő érvekkel szorgalmazták: három veszteséges szövetkezetből hátha lesz egy nyereséges, minél nagyobb a gazdaság, annál szocialistább stb. A kezdeti eredmények súlyos visszaesést hoztak, csökkent például az állóeszközök hatékonysága. Az egyesítések gazdasági előkészítése Győr-Sopronban jobb volt, mint Csongrádban. A vita végén azért leszögeztük, hogy mégis vannak előnyei az egyesítéseknek, bár azok önmaguktól nem képesek kialakulni, megerősödni.

Török László, a következő pályázó, nagy fába vágta a fejszéjét. A termelésirányítás színvonalát próbálta számszerűsíteni, egy tizenhárom részmutatóból számított komplex mutató megalkotásával.

Az első napi ülést *Nikodémus Antal* fejezte be „A modellezés szerepe a vállalati döntések megalapozásában" című igen elvont, a hallgatóságtól előzetes ismereteket kívánó pályamunkája ismertetésével.

A MÁSODIK NAPON kár, hogy megcsappant az érdeklődés, hiszen a további három előadás sem nélkülözte az értékeket. *Perity József* a módszeres elemzés elméletét mutatta be, *Eisler Béla* az iparvállalatok belső önálló elszámolásáról beszélt. A szekcióelnök harmadikosokat hiányoló szavai közben azon gondolkoztam, hogy ha már a diákoknak nem jut eszébe TDK-t látogatni, miért nem szervez több gyakorlatvezető TDK-látogató órát. Persze óva intek bárkit a TDK-látogatás kötelezővé tételétől!

A vállalati gazdálkodás utolsó előadója *Agg Zoltán* volt. Veszprém megye mezőgazdasági üzemeinek termelési rendszereiről írt, kimutatva mezőgazdaságunk furcsa jelenségeit. A kukoricaexport dollárkitermelése 15—20 forint, míg a sonkakonzerv 60 forintért hoz egy dollárt. Elgondolkoztató az indoklás: a jó helyzetű kukorica a magyar föld és éghajlat, valamint a korszerű importgépek hatásosságát bizonyítja. A hústermelésben több hazai munkát kínálunk a világpiacnak, de nem tudjuk ott kellő mértékben megfizettetni. (Ha már agrártémánál tartunk, nem ártott volna agrárszekciót létrehozni, mivel véleményem szerint a harmadikos agrárosok munkáját is jobban elismerhették volna ott, mint a piacszervezés szekcion, ahová beosztották őket.)

A DOLGOZATOK gazdaságunk helyzetének kritikus pontjait ragadták meg. Arról tanúskodtak, hogy nem „ért véget" a közgazdaságtudomány, igenis lehetséges a gazdasági jelenségek tudományos megragadása. Sőt, bebizonyosodott, hogy sokat kritizált oktatási rendszerünk mégis jó „valamire", csak akarni kell. A TDK ismét igazolta léte szükségességét. „Öncélja" lehetővé teszi a pályázók tudásának, valóságismeretének elmélyítését. Közösségi haszna talán még jelentősebb. A hallgatóság néhány nap alatt változatos közgazdasági és határtudományi kérdésekről hall, vitatkozik, gondolkodik. Az előadók személye — fiatalok és diáktársak! — az élénk, szabad viták vonzóak. Így az ünnepszerű, de frázisoktól általában mentes TDK az egyetemi oktatás leghatékonyabb formái közé tartozik. Bárcsak többen kihasználnánk!

B. G.

Látókör

„Az eddig utolsó atomháború tíz percig tartott, 1979. november 9-én, amikor amerikai katonák — tévedésből — lenyomták az apokalipszis klaviatúrájának első billentyűit... A számítógépek kijelzői a stratégiai erők parancsnoki termeiben semleges és diszkrét berregéssel tudtul adták, hogy *több atomrakéta tart az Egyesült Államok felé, amelyeket egy, valahol a Csendes-óceán északi részén állomásozó tengeralattjáróról lőttek fel.* A felderítő gépek tüstént felszálltak a hírre... Montanától Arkansasig, Dakotában és Wyomingban mindenütt szétnyiltak a nehéz páncélozott kupolák, melyek az interkontinentális rakátékat óvják. Eljött az ideje, hogy az Egyesült Államok elnökét értesítsék: *az országot atomcsapás fenyegeti. Négy perccel később felszáll az a száztíz B—52-es repülőgép, amely állandó riadókészültségben van. A tizedik percben azonban, miután elemzik a beérkezett jelentéseket, mindent félbeszakítanak;* egy Colorado Springsben levő *számítógép tréfálta meg a világvége vezérkarát.* A gép egy kizárólag rutingyakorlatokat szolgáló kísérleti szalaggal megtévesztette a riasztórendszert.

Technikailag

a háború magától kitört

és az emberek, akiknek egyáltalán nem állt szándékukban aznap megkezdeni, még meg tudták állítani.

A közvélemény Amerikában és Európában egyáltalán nem tulajdonított jelentőséget az eseményeknek..., igaz, az emberek egyáltalán nem félnek az olyan háborúktól, amelyek a fekete, vagy sárga népeket sújtják. A felhalmozott gazdagság megvédi az európai népeket ezektől a megrázkódtatásoktól, még akkor is, amikor technikailag részt vesznek a konfliktusokban...

A nyugatiakat igazán félelemmel eltöltő képek mindenekelőtt a válság képei... *A Világbank például megállapítja:* a leggyorsabb növekedési ütemet felmutató fejlődő országok közül mindössze *hét remélheti, hogy egy évszázadon belül behozza az ipari államokat, és kilenc, hogy ezer éven belül utóléri őket...*

Az enyhülés legjelentősebb ellenzői a gazdasági érdekek — mondta a közelmúltban John Kenneth Galbraith. Az amerikai közigazgatási bürokrácia széles rétegei szó szerint a Szovjetunióval való feszültségből élnek... Ráadásul *a fegyverkezési verseny jótékonyan befolyásolja a foglalkoztatást, a jövedelmeket, az újítási folyamatot és a nemzeti össztermék alakulását...*

1976-ban a fegyverkezés újabb szakaszának vagyunk tanúi. Ford elnöksége idején a vezérmotívum: a Szovjetunió az enyhülést kihasználva, módszeresen készül az atomháborúra és egy ilyen háború megnyerésére. *A kritikus pillanat Amerika számára 1983—1986.* Ez a kritikus ablak, vagyis az az időszak, *amikor a szovjeteknek elég óriásrakétájuk lesz, hogy egycsapásra megsemmisítsék az amerikai szárazföldi atomütőerőt, mielőtt azt egyáltalán mozgásba lehetne hozni.* Ám, még Galbraith is elismeri, hogy a szovjetek éppen olyan jól ismerik egy atomháború realitásait, mint mi. Tudják, hogy egy ilyen konfliktus után nem lehetne megkülönböztetni a kapitalizmus és a szocializmus hamvait...

Abban a mértékben, ahogy a Szovjetunióban és az Egyesült Államokban kifejlesztik és rendszerbe állítják az új atomfegyvereket, változnak a stratégiai doktrinák is. Mindenütt nagy a kísértés, hogy az elrettentésen alapuló elméleteket felváltsa a győzni egy nukleáris háborúban elképzelés. Mindez világméretekben a társadalmi és nemzetközi élet gyorsí ott militarizálódásával, a nukleáris és hagyományos fegyverek elterjedésével jár. *A világ jelenleg percenként egymillió dollárt költ katonai célokra, miközben 75—80 millió férfi és nő vesz részt valahol háborúban,* vagy készíti elő civilben, vagy uniformisban a világ valamely pontján. A cikket a NEMZETKÖZI SZEMLE 1980/2. száma idézi a LE NOUVEL OBSERVATEUR francia hetilapból.

Hazai dolgainkról ír, SPIRÓ GYÖRGY a MOZGÓ VILÁG 1980. januári számában. A Kerengő című regényével befutott író kor- és sorstársain tekint körbe, s azt vizsgálja, *mennyire viheti ma Magyarországon az író, s a költő, ha fiatal.*

„Ha egy mai Gorkij azt javasolná egy mai fiatal írónak, hogy menjen ki az életbe, az meghallgatván a tanácsot, elmenne két olvasótáborba, stoppal bejárná Lengyelországot és utána írna róla egy nagyregényt. Sikere is lenne a fiatal olvasók körében: hiszen róluk, az ő életükről ír. Babel annak idején elment a polgárháborúba, elképesztő dolgok tömegét látta, és írt belőlük egy sovány kötet novellát... Ezért a helyzetért azonban nem az írókat akarom felelősségre vonni... *A nagy kérdés, amely évszázadok óta jelen van irodalmunkban: hogyan lehet ábrázolni a világ (a történelem) konfliktusait* egy olyan országban,

ahol a világtörténelmet nem csinálják?

... Aki tudatosan ír, és a világirodalomtól nyert értékekkel közeledik saját anyagához, kedves, vagy torz vigyorra kényszerül és *iróniájának egyik súlyos oka az adott élet szűkösségének, úgy is mondhatjuk, jelentéktelenségének belátása...* Ez párosul az irodalmi közhangulattal: *az írótól ma sem esztétikumot várnak, hanem legszívesebben közvetlenül a véleményét hallanák a legaktuálisabb politikai kérdésekről...*

Már a lézengő hősök feltűnése idején felmerült, mitől vannak ezek az alakok csaknem kivétel nélkül az élet margóján. A válasz elég egyszerű, *az írók* is ott voltak, *a szellemi segédmunka különböző válfajaiból tartották el magukat, és fölösleges embernek érezték magukat. Joggal. A helyzet ma sem változott.* Nem véletlen tehát, hogy a kallódó énhősök szoros rokonságban állnak az orosz irodalomból ismert fölösleges emberrel, a különbség talán csak annyi, hogy egy mai Anyegin, vagy Oblomov nem a mű főhőse, hanem írója...

És ha a szépirodalom alkalmatlan feladata betöltésére, mindig adódik más műfaj... Aminek ma valódi sikere és hatása van, amiből akkora botrány lehet, mint a hatvanas években egy-egy versből, az bizonyosan ebbe a meghatározhatatlan műfajba tartozik... *Ha elképzelem, hogy valakit akár csak tíz év múlva valamiért érdekelni fog a mai élet, biztosnak kell tartanom, hogy nem verset, novellát, és regényt vesz majd a kezébe, hanem például a színikritikákat, a képzőművészet-kritikákat, az igazi tényirodalmat már nem is említve...* Hasonló a helyzet az irodalomban, mint a filmgyártásban. *Nem a játékfilmekből, hanem a Balázs Béla Stúdió dokumentumfilmjeiből ismerhettük meg a hetvenes évek legelején a mai magyar valóságot.* Nem a szépírók mondták el a lényegeset, hanem a tanulmányírók.

A hatvanas évek végén voltak jelek, mintha új műfajok születnének világszerte, így nálunk is. Felcsillant a lehetőség a beatban, a musicalben, az amatőrszínházakban, egyesek még a televízióba is belelátták a jövőt. Aztán mindebből nem lett semmi egy-két hanglemezen kívül. Jött a neokonzervativizmus korszaka az egész világon."

M. G.

EQUUS

Peter Shaffer drámája a Pesti Színházban

Martin Dysart pszichiáter és a tizenhét éves Alan Strang története a bemutató óta különös erővel vonzza a közönséget a Pesti Színházba. Sokan már most *az évad legsikeresebb darabjának tartják az Equust,* holott az érdeklődés inkább a téma iránti érzékenységet jelzi, s a színpadra állítók munkáját dicséri, semmint Peter Shaffer drámairói erejét.

Az író saját bevallása szerint, a dráma megírásának indítéka *egy idegileg sérült kamasz nem mindennapi bűntette* volt: *megvakította munkaadójának, az istállótulajdonosnak lovait.* Shaffer természetesen a pszichológiai tanulmányozás módszerével nyúl a témához, *kezdi keresni a tett indítékait, s boncolgatása közben a történetnek egy nagyon fontos és nagyon időszerű jelentésrétegére bukkan.* Ezen a szinten már sokkal élesebben vetődnek fel a kérdések, érzékenyebb pontokkal érintkezik *az elmezavar kórképe.* A felnőtt társadalomba való beilleszkedésről, *a gyermek- és kamaszkori mítoszok elvesztéséről van szó.* Ennek is arról a gyakori és végzetessé váló formájáról, *amikor a „rendteremtés" azonossá válik a belső tartás elvesztésével,* s jelenti készen kapott modellek, szerepek felöltését, az alakuló „Én" korábban formálódó vonásainak megtagadását. Azaz: öntudatlanul ugyan, de a legrosszabb értelemben vett és minden oldalú középszerűség vállalását.

A pszichológiai játékot ígérő történet tehát *igazi dráma lehetőségét villantja fel.* Nem véletlen, hogy Shaffer, oknyomozása közben szüntelen ügyel arra, nehogy elsikkadjon ez a réteg. *A benne rejtőző konfliktus azonban épp csak felsejlik, de nem válik igazán szorítóvá.* Mindenekelőtt és paradox módon *épp a feldolgozott történet miatt. Alan Strang ugyanis idegbeteg — nem normális.* Amit tehát személye képviselhet, az eleve nem lehet Dysart doktor sajátja, és fordítva. Ezzel egy természetére nézve belső konfliktus (a beilleszkedés összeegyeztetése a gyermeki „Én" megőrzésével) külsővé válik, és tőle idegen módon polarizálódik. Azzal, hogy egyik oldalon a *normális,* de belső tartás nélküli középszerűség áll Dysart doktor személyében, s a másikon Alan Strang *beteges* hite, őrületig fokozott gátlástalan lobogása, a pólusok oly élesen válnak el, hogy egyúttal ki is zárják egymást. Valószínűleg *Shaffer is érezte ezt a buktatót, ezért az alapkonfliktust megpróbálja újrafogalmazni, beépítve a pszichiáter figurájába.* Éspedig oly módon, hogy *hosszabb-rövidebb monológokban mondatja el vele a felismerést:* mindaz, ami Alan lényének magva — elvonatkoztatva természetesen adott megnyilvánulásaitól —, belőle hiányzik, nem is volt meg benne soha. *Csakhogy ezek a* kinyilatkoztatásszerű *monológok nem válnak konfliktushordozókká.* Mert egész egyszerűen *Martin Dysartnak,* ha megfeszül *sincs joga „prófétálni". Legfeljebb moralizáll.at.* Szemben Alannel, akinek viszont annyi is elég, hogy fapofával reklámverseket fújjon unalomig. Mi több, Dysart tépelődése nem is igazán megalapozott. Helyzetének dilemmáját egy helyen úgy fogalmazza meg, hogy pszichiáter lévén, képes a szenvedély elpusztítására, de nem rendelkezik azzal a képességgel, hogy helyette teremthetne valamit, ami az így keletkező űrt kipótolná. Ez a tétel aztán átvivődik a dráma jelentésrétegére, ahol viszont nem állja meg a helyét. Mert — ebben a körben fogalmazva — *nem igaz, hogy a gyermekkori „én"-ek és szenvedélyek megtagadása azonos lenne végleges kiirtásukkal.* Másként azok tettei és mondandói, akik nyíltan is vállalják, nem babonázna meg, nem lelne visszhangra. Valószínűleg ez különbözteti meg a „próféciákat" is az üres szólamoktól. Martin Dysart konfliktusa tehát túlságosan felszínes ügy ahhoz, hogy megrázzon. Legfeljebb sajnálkozhatunk rajta, hisz az ő köre be sem zárult véglegesen, repedések vannak rajta, ahol módja lett volna kitörni. Övé a felelősség, hogy nem tette.

Összegezve tehát: Peter Shaffer drámájával az a fonák helyzet állt elő, hogy a *drámát kináló ötlet egyúttal a megvalósítás kerékkötőjévé vált,* s így a dráma lehetőségéből *maradt egy izgalmas, szórakoztató lélekelemzés. Ami nem jelent lekicsinylést, pusztán sajnálkozást afelett, hogy a többre érdemes mondandóból „csak" ilyen darab születhetett.*

Az *„equus" magyarul lovat jelent* — jelképét a vágtatásnak. Alan Strang többször is idézi a kentaurokat —, a lóval összeforrt lovas mítikus szárnyalásának jelképelt. *Kapás Dezső* rendezőnek, *Gálffi László* (Alan Strang) és *Darvas Iván* (Martin Dysart) játékának *köszönhető, hogy a szavakkal való játékon és gondolattársításokon keresztül el lehet jutni egy, a mához inkább illő mítoszhoz, ahhoz, amit mondjuk Kondor Béla Darázskirály-a is hordoz.*

B. É.

Harcmodor

Szalai Györgyi és Dárday István új filmje azon alkotások közé tartozik, amelyek különösebb elvonatkoztatás nélkül ábrázolják életünket. Akarva-akaratlanul is csatlakoznia kell ahhoz a hullámhoz, amely — többek közt dokumentarista módszerei révén — képtelen vonzó közösségi eszményekkel megemelni, heppienddel zárni életből vett történetét abban a konszolidált korban, amelyben a közösségi eszmények, a romantikus hősök, a hurráoptimista életfelfogás a társadalom nagy részére nem jellemzőek. A művészet feladata a való világ hörpintése, és ezt a mai magyar film egyre hűebben meg is teszi. (Ha „fekete realizmusnak" csúfolt őszintesége miatt időnként támadják is.)

Filmszociográfia ez a film?

Vagy inkább szociológiai esettanulmány filmre írva?

A film egy járás fontos személyiségei — főorvos, tanács- és téeszelnök — közt játszódik. Néhányan közülük elszántan összefognak egy égetően hiányzó szociális otthon létrehozására, más „hatalmasságok" azonban lépten-nyomon útjukba állnak. A lelkes társadalmi munkások már-már sziszifuszi erőfeszítéssel veszik az eléjük gördített akadályokat. Az érdekek összecsapása révén kibontakozik előttünk a helyi hatalmi struktúra.

Ennek a struktúrának, illetve tagjai harcmodorának bemutatása a lényege ennek a filmnek. Van itt minden, mi szem-szájnak ingere. Vadászgatás, telefonos uram-bátyám kapcsolat, packázások az egyik oldalon; a rendszabályok kénytelen-kelletlen kijátszása, megaláztatások, őrlő futkározás a közösség igazáért a másikon. Egy-két, az újságokban már-már elcsépelt, de virágzó visszaélés bemutatása mellett a film a hatalom gyakorlásának, az érdekek érvényesítésének néhány rafinált módszerét is elénk tárja.

Mi is kerülhetünk hasonló helyzetekbe, ezért is érdemes megnéznünk ezt a filmet. A módszerek tanulmányozásával, a helyes harcmodor kialakításával csökkenthetjük a hatalommal szembeni gyakori kiszolgáltatottságunkat.

Érdemes megnézni azért is, mert a prózai szituációk szinte végig drámaian izgalmasak. A civil szereplők — valódi főorvosok, elnökök — hiteles énjüket adják, annál is inkább, mivel a film készítése során nem szóról szóra bemagoltatott sémákat adtak elő, hanem saját fantáziájukra, szókincsükre is hagyatkozhattak.

És még valami. A film hűségét nem is holmi visszásságok leleplezése adja. Több ennél. Az egyik utolsó jelenetben az áldozatos főorvosasszony és a cinikusnak tűnő megyei vezető szenvedélyes vitája azt sugallja, hogy mindkét félnek igazsága van. Egyikük cselekedetei sem egyéni hóbortból, hanem a viszonyok szükségszerűségeiből következnek.

Nem állítom, hogy tökéletes film a Dárdayéké, de a nézők hiányérzet nélkül, elgondolkozva jöhetnek ki. Nosza!

(b. kiss)

Polvax után

Érdek, szervezet, demokrácia

Beszélgetés Bihari Mihállyal

Bihari Mihálynak, a Társadalomtudományi Intézet munkatársának a februári Társadalmi Szemlében megjelent cikke, majd a Polvax Klubban vele folytatott beszélgetésünk általános érdeklődést keltett és élénk vitát kavart. Ezért kerestük fel, hogy néhány további, előttünk még tisztázatlan kérdésben megismerjük a véleményét.

— Milyen egy hatékony érdekképviseleti és érdekérvényesítési rendszer, milyen szervezeti keretekre van hozzá szükség?

— A társadalomban keletkező érdekek közül a gazdasági szférában keletkezőek a legfontosabbak: a konkrét gazdálkodási, tulajdonosi, munkamegosztási, munkavégzési, termelési, elosztási viszonyokban jelentkező érdekek. A gazdálkodási és termelési folyamat mindennapjaiban keletkező érdektörekvések *első megjelenési formájukban* még nem letisztult érdekkifejezések, hanem egyszerű gazdasági szolidaritási érzések, egyszerű gazdasági törekvések, igények formájában fogalmazódnak meg.

Ahhoz, hogy ez a letisztulás bekövetkezhessen, csoportszintű érdekek integrálására van szükség. A csoportérdek mindig nagyobb eséllyel számíthat arra, hogy figyelembe veszik, hogy döntési tartalommá válhat, mint az egyéni érdek. Az érdektranszformáció *második szakaszában* tehát már közösségi érdekké integrálódva jelenik meg az érdek, más érdekekkel konfliktusban, azokhoz viszonyítva fogalmazza meg saját tartalmát.

E két szakaszban azonban az érdekkifejeződés még csökevényes, mert a politikának, a politikai cselekvések színterére még ez az érdekkifejeződés nem tudott eljutni. Jelenlegi társadalmunkban sem jut el idáig az érdek, tehát nem formalizált keretben marad. Hiányzik az a hatékony átmenet a lényegére koncentrálódott politikai akarati formába, — *ez a harmadik szakasz* —, amelyhez már szervezeti, jogi, intézményi biztosítékokra van szükség, egyértelmű politikai döntési igényt támasztva. Ehhez a politikai demokrácia feltételeinek megfelelő szervezeti és intézményi eszközrendszerére lenne szükség. Ennek nincs tudományosan kidolgozott adekvát formája, hanem minden esetben a konkrét társadalmi helyzetben, konkrét politikai harc során alakul ki.

Miután a demokrácia keretei létrejöttek, akkor kerül csak előtérbe a demokrácia lényegeként megfogalmazható feladat, a társadalomban keletkező érdekek adekvát kifejeződése a politikai akaratok révén a politikai döntésekben.

Nálunk e keretek kiépítése még gyerekcipőben jár. Vannak érdekkifejezésre hivatott szervezeteink, de ezek többnyire nem a valóságos és lényeges, súlyos társadalmi érdektagoltsági csomópontokra települnek rá, és fontos érdekeket nem képesek kifejezni. Például a demokrácia egyik kulcskérdéseként említhető a kisebbségi jogok biztosítása. Ebben a tekintetben még nagyon az elején tartunk a demokrácia szervezeti és jogi biztosítékainak kiépítésében.

A jelenlegi képviseleti szervezetek szerintem érdekképviseleti funkciót alig látnak el. Azért, mert ezek — pl. a szakszervezetek, a KISZ, a HNF — hatalma nem a mögöttük álló társadalmi-politikai mozgalomból, ahhoz mint személyi bázishoz kötődésből fakad, hanem abból, hogy legfelső vezető szerveiket beemelték a központi hatalmi rendszerbe. Ez a hatalom is csak vezetésüké. Tehát e szervezetek inkább a hatalmi centrum részei, mint a mozgalom érdekeinek képviselői.

Hogy az érdekkifejezés jövőbeni szervezeti keretei milyenek lesznek, ez csak spontán politikai demokratikus mozgások eredményeképp alakulhat ki. Egy biztosnak látszik: a szocialista társadalom — amelynek politikai rendszere pártközpontú —, minden iniciatívát a párttól vár. Ugyanakkor nem lehet a politikai intézményi-szervezeti keretek megváltoztatására vonatkozó igényeket egy szervezet által monopolizálni a spontán politikai-közösségi mozgásokat ebből kizárni. A társadalom spontán politikai mozgásainak (ld. üzemi demokrácia), éppúgy kényszerítő erővel kellene hatnia a pártra, mint a pártszervezet iniciatíváinak a társadalom politikai mozgásaira.

— Az érdekkülönbségeket szokás a termelőerők viszonylagos fejlettségére, a szükségletek kielégítetlenségére visszavezetni. Helyes-e ez a visszavezetés? Föloldódnak-e majd az érdekkülönbségek a kommunizmus felé haladva?

— Szerintem a társadalom fejlődése nem az érdekhomogenizáció felé halad. Örökérvényű az ellentmondás a szükségletek és a kiegyenlítésükre szolgáló javak közt. Ez az ellentmondás mindig magasabb szinten termelődik újra, így mindig újtípusú érdekkülönbségek vetődnek föl. Ma már egyre többen meghaladják a társadalom általános homogenizációs felfogását, tehát azt, hogy homogenizálódnak a nézetek, az érdekek, a tulajdonformák, a társadalom politikai arculata.

Ezekből következően a kommunizmus is érdekheterogén társadalom lesz, de abban fog minőségileg különbözni a korábbi társadalmaktól, hogy másképpen fogja kezelni az érdekkonfliktusokat.

— Nincs hatékony érdekképviseleti intézményrendszerünk. Ez annak a következménye-e, hogy nincsenek meg a továbbfejlődés politikai, jogi, intézményi garanciái, vagy pedig esetleg annak, hogy társadalmunk politikai kultúrája alacsony?

— Gyakran vetik a társadalom szemére, hogy azért nem tudja élettel kitölteni a létező szervezeti és jogi formákat, mert alacsony a kultúráltsága. Ez hamis kiindulás, számomra teljesen elfogadhatatlan. Miért? Azért, mert egy társadalom politikai kultúrája — vagyis politikai mentalitásai, politikai érzelmei, politikai reagálá-

Képviseleti beszámoló

„Ők és mi”

II. RÉSZ

Bocsánat érte, ha ez a fejezet kicsit rózsaszínűre sikerült volna. A hallgató-oktató viszonyban, az egyetemi képviselet terén a legsúlyosabbnak a nyilvánosság hiányát tartom. A nyíltabb egyetemi közélet megteremtése, amely jót tenne az oktatói és a hallgatói fegyelemnek is, sajnos elég lassan folyik. De nem lenne érdektelen megvizsgálni, mekkora ebben a KISZ, az egyetemi állami és pártvezetés, a tanszékek és az egyes oktatók és hallgatók szerepe. Lehet, akkor nem jutna a felelősség ekkora része a KISZ-szervezet működésbeli hiányosságaira. De abban, hogy nincs mit nyilvánosságra juttatni, hogy az egyetemről folyó viták nyíltsága éppen olyan szokatlan amilyen megszokott az, hogy a hallgatók nagy részének fogalma sincs róla, mi is a képviselet, mire képes és mit teljesít; ebben jókora, és nehezen túlhangsúlyozható a KISZ-felelőssége.

Az idill

A képviselet feladata legáltalánosabb megfogalmazásban a hallgatók tanulmányi érdekeinek védelme. Az oktatás fegyelme, a tananyagok és a számonkérés összhangja és magas színvonala, az oktatás föltételeinek megteremtése és más hasonló kérdések úgy részei, ahogy —mondjuk — a mozibajárás, az alkalmi hiányzás és más, az élethez kétségtelenül nélkülözhetetlen, de olykor egyoldalúan túlzásba vitt tevékenységek biztosítása hiányzik belőle. Ha most valaki megkérdezné, mikor elég magas az oktatás és a számonkérés színvonala, nem sokat tudnék mondani. Abban azonban ma egyetemünkön nem nehéz egyetértésre jutni, hogy a jelenlegi színvonal még lehet magasabb. Igazságtalanság lenne persze nem észrevenni azt a lassú, de szisztematikus javulást, ami az utóbbi időben kezdődött el.

Képviselünk a megfogalmazott célokat nem elutasító hallgatók véleményeire támaszkodva. Az oktatás különböző szintjein kötött kompromisszumokkal, az igények és a lehetőségek hozzávetőleges összehangolásával, és — irreális lenne nem számításba venni — az erőviszonyok figyelembevételével. Sajnos még mindig túlzottan elterjedt az a nézet, amely szerint a kompromisszum a konfliktusok csendes elkerülésének módja, és az érdekeltek háta mögött köttetik.

A képviselet valóban nincs olyan helyzetben, hogy vállalhasson kiélezett konfliktusokat kari vagy egyetemi szinten — és szerencsére erre nem volt még szükség. A kompromisszum azonban föltételezi a konfliktust. Megkötése nem jelenti még a vélemények egyezését sem.

HOGYAN képviseljünk? Lehetőségeink ismeretében, annál többet akarva, folyamatosan és „belülről”, a másik fél véleményét tisztelve és ugyanezt várva tőle is... — igaz, és ilyen általánosságban ezek keveset mondó elvárások.

A KIKET képviselünk? kérdésre válaszolva: azokat, akik tanulni akarnak, többet és jobban, akik tehát jobbító szándékkal szólnak — szólnának — bele az oktatási folyamat alakításába. Ez az elv is igaz. Képviseleti szempontból magam a közömbösöket, azokat, akiknek teljesen mindegy, mi történik velük az egyetemen, és csak a minimális munkában „érdekeltek”, tartom rossz szándékúaknak. Sokakkal szemben azonban nem látom bizonyítottnak, hogy ők alkotnák a hallgatók többségét, hogy egyedül ők okolhatók az utóbbi években kialakult helyzetért.

A képviselet tevékenységéhez nem kell föltételezni valami elkülönült oktatói és hallgatói érdekeket, és az ezek által meghatározott és elkerülhetetlen összeütközéseket, valamilyen „objektív” oktató-hallgató szembenállást.

Ha megkockáztattam annak kijelentését, hogy a hallgatók többsége azért szívesen tanulna is ezen az egyetemen, akkor kötelességem kijelenteni, a jószándék az oktatók többségében éppúgy megvan. Minden eddigi tapasztalatom ezt igazolta.

Tanszékek és oktatók

Nem minden és nem is feltétlenül a legjobb oktató kéri, fogadja szívesen a hallgatók észrevételeit. Akár tagadja, akár szerepénél és lehetőségeinél is többre tartja, ma már többé-kevésbé minden oktatóra hatnak a képviselet megfogalmazta (közvetítette?) vélemények. Akár tagadja, akár nem, reagál is rájuk. Elvileg bárhogyan vélekedjék is egy oktató a hallgatói visszajelzésekről, a vizsgára orientált oktatási rendszer és a csak a vizsgaidőszakra összpontosító tanulási szisztéma kétségtelenül bizonyos félelmeket sugallhat azon hallgatóknak, akik értelmét is látnák a felszólalásnak, némileg illetékesnek is tartják magukat és lenne is mit mondaniuk.

Borzasztó primitívség lenne, ha egy oktató a vizsgahelyzettel visszaélne. Legalább akkora, mintha egy képviselő élne vissza — gyengébb fölkészüléssel, eleve elnézőbb magatartásra számítva a funkciójával. (Persze jó, ha a képviselők erkölcseinek nem a vizsgáztató a legkövetkezetesebb, a tudás vizsgálatán is túlmenő őre. Gondolok itt arra, hogy a hibásan kijavított dolgozat újabb javítása után nehogy azért ne töröljék az — ismétlem —. tévesen beírt elégtelent, mert ennek „politikai háttere van” miként ez a tavaly év végi pg szigorlaton történt.)

A tanszéki képviselet a rendszer gyenge láncszeme. Nagyon sok függ ugyanis a tanszéki (vagy intézeti a továbbiakban ezt kérem minden esetben hozzágondolni) kollektívától, a tanszékvezető tekintélyétől és a képviselet iránt táplált érzelmeitől, a pillanatnyi tanszéki és kari helyzettől. Nehéz elképzelni például, hogy azokon a tanszékeken, ahol az alternatíve választható tárgyaknak igen kicsi a presztizse (ilyen pedig elég kevés van), hallgatói javaslatra egykönnyen lemondanának kötelező mivoltáról. Persze ha nem is javasoljuk...

Elsősorban az oktatók presztizsszempontjai indokolják azt is, hogy a képviselet — talán érthető, de meg nem engedhető módon — többé-kevésbé tartózkodott a nyilvánosságtól, már ami az eredményei propagálását illeti. A hallgatók többsége nemcsak eredményeit, de magát a képviseleti rendszert sem nagyon ismeri. (Az oktatók többsége is —nekem úgy tűnik — hasonlóan tájékozott!) Tovább nehezíti a helyzetet a már elfogadott szabályok pontatlan betartása — mint ezt a képviselet nagy eredményeként beharangozott „egyeztetett írásbeli időpontok” eddigi története hűen bizonyítja.

Egy példa

A történet annyira jellemző és tanulságos, hogy érdemes részletesebben is megismerni. Úgy három-négy éve született az egyetemi tanácsi döntés, amely egységesítette az írásbeli számonkérés formáit. A képviselet sikerének számított, hogy heti egy zárthelyi volt írható, a félév elején szakonként tárgyakra lebontott rendben és időpontokban. A tanszékek a félév elején be is adják igényeiket, a dékáni hivatalok nem kevés munkával egyeztetik az időpontokat, szükség esetén a képviselet véleményét is kikérik, és így a félév első hónapjában elkészül, és nyilvánosságra is kerül (kari hirdetőtáblán, képviselteti faliújságon) a zárthelyik időpontja. A tanszékek aztán vagy betartják, vagy sem. Amelyik nem akarja, nem veszi komolyan — hiszen bár az állami vezetés legjobb szándéka szerint igyekszik betartani, nem lehet ott minden dolgozatírásnál. (A zárthelyi és röpdolgozat definició szerinti eltéréseibe hadd ne menjek bele.) Ha a hallgatók komolyan veszik a lehetőséget, akkor az állami vezetés segítségével a jelenleginél sokkal pontosabban be lehetne tartatni az előre megállapított időpontokat.

Ha már a példába belementem, a további lehetőségeket sem hallgathatom el. Hiszen kiderült, hogy a heti egy alkalom túl szigorú megszorítás. Ténylegesen nem vesztünk sokat, ha kiegyezünk a maximum heti két zárthelyiben, az egy félévben beadott két házidolgozatban (ha ezek témája már az előző félévben ismert, betartott, egymástól különböző beadási határidejükkel együtt!) azért, hogy a zárthelyikhez hozzávehessük a dolgozatbeadások határidejét is (lehetőleg a zárthelyik szempontjából kihasználatlan időszakra időzítve őket). Ha kiegészítenénk ezt azzal a javaslattal, hogy az említett időpontokat a tantervek tartalmazzák, és így minden hallgató már a félév megkezdése előtt hozzájusson, még mindig nem lennénk maximalisták.

/A csattanó: ha most föl is tudnék hozni néhány tanszéket, melyről úgy tűnik, hogy szisztematikusan nem tartja be az egyeztetett időpontokat (ahogy olyanokat is, amelyek szisztematikusan betartják), azzal, hogy információimat pusztán saját óráim tapasztalataiból szerzem, túl esetlegessé válik az ilyen megítélés ahhoz, hogy komolyan fölvethessem a módosítás gondolatát.

Ha egy-egy példa nem is bír bizonyító súlyával, és mert esetek részletesebb ismertetésére nincs helyem az azért kiderül, hogy az állami vezetés bizonyos kérdésekben (gyakorlatilag minden fontosabb kérdésben előre, másokban legalábbis utólag) kéri a hallgatók véleményeit. Figyelembe is veszi a véleményt, támaszkodik a képviseletre az oktatási és nevelési kérdésekben, a tanszékek és egyes oktatók munkájának értékelésében, hogy csak a legfontosabbakat említsem. Természetes, és ezen kár lenne fönnakadni, hogy nem csak a hallgatók véleményét kéri. Sajnálatos, ha túl gyakran nem hagy elég időt a válaszra, de még akkor is figyelembe veszi a képviselt véleményt, ha mégoly hirtelen született is.

És mert rövid, hadd említsek még egy példát. Minden évben legalább egyszer, de inkább kétszer, jutalmat kapnak az egyetem pedagógusai. Nem tudok olyan esetről, amikor oktató hallgatói javaslat ellenére kapott volna jutalmat. És tudok olyan esetről, amikor oktató hallgatói észrevételek miatt nem kapott jutalmat. Nem akarok fölösleges illúziókat ébresztení, de azért az előző félévi öt jutalmazási javaslat két csoporttól, hozzá az egyes oktatói véleményezés a karon messze alulmúlja lehetőségeink végső határait.

És ismét a tanszékek

Ha már az illúzióknál tartunk, egyes tanszékek kétségtelenül a konzervatizmust, a szigorúan tekintélyelvű nevelést, a hallgatói képviseletellenességet, a tanszékvezető korlátlan hatáskörű országlását vallják az állami vezetéssel szemben is. De még ez sem jelenti a tanszék minden egyes oktatójának egyöntetű véleményét. Az eset fordítva is igaz, a „haladó” tanszékeken sem minden oktató osztja az „általános” véleményt.

Az első fejezetben említett „programnyilatkozat” első mondata, hogy a „porosz iskola hagyományain lassan túljutunk”, éppen arra a meglepően gyors folyamatra utalt, ahogy 1968 után a tanszékeken is elfogadottá, nem egy helyen elvárttá vált a hallgatói képviselő. Már az, hogy egy hallgató jelen van egy tanszéki értekezleten, befolyásolhatja az elhangzó véleményeket, a születő döntést. Hát még ha föl is szólal! Illúzió? Talán. Voltak és vannak eredmények és kevésbé sikeres próbálkozásaink. Sajnos képviselőnk nagyon kevés van. Ki tudja, milyen lehetőségeket szalasztunk el, mikor a tanszék kérésére sem tudunk képviselőt delegálni?

Az oktatók között — úgy tűnik — a képviselet elérte, vagy legalábbis nagyon megközelítette az áttörés pontját. Tény, hogy a képviselet nem érhet el gyors és látványos eredményeket, s az is, hogy bizonyos esetekben kockázattal is járhat a fölszólalás. Az egyértelműen megfogalmazott igények, a szervezeti föllépés részben védelmet nyújt, (megfontoltabb véleményalkotásra is késztet, és ez nem mindig hátrány), részben az elért eredmények némileg kárpótolhatnának vélt vagy valós sérelmekért. Már az sem lenne utolsó eredmény, ha a hallgatói közérzetet némileg javítani tudnánk a képviselet révén.

Vajda László

(Folytatás a következő számban.)

si készségei, politikai ismeretei, a politikai eszközök és intézmények igénybevételének készsége és képessége, tolerancia- és kompromisszum-készsége stb. — mindig az objektiválódott politikai mechanizmusok talaján termelődik ki. A konkrétan meglévő politikai-hatalmi intézményrendszer kedvez az adott rendszer karakterének megfelelő személyiségjegyek és politikai kulturáltság kialakulásának, míg másoknak nem kedvez. Így például egy centralizált politikai-hatalmi rendszer, mely nagyon magas konformitásigénnyel lép föl tagjaival szemben, nem kedvez a reformer jellegű magatartásnak: az állandósult vitáknak: a kialakult álláspontokhoz való ragaszkodásnak. Helyette inkább kedvez — a formalizált szférában — a fölső elvárások túlzott tiszteletének: a még ki nem nyilvánított fölső elvárások előzetes föltérképezésének, hogy saját véleményét ahhoz igazítsa: a gyors visszavonulásnak saját véleményének és a központi, vagy mások által központinak tételezett vélemények ütközése esetén stb. Ez az irányítási mechanizmus a saját vélemény hangoztatásának csak a nem formalizált szférában enged teret.

Látható, hogy ezek a reakciók, visszahatások az objektív politikai mechanizmusra. Egy sok tekintetben hiányosan demokratikus politikai intézményrendszer nem képes tömegméretekben kialakítani demokratikus politikai készségeket. Ezért irreális az, ha demokratikus politizálásra csak kis mértékben alkalmas politikai szervezeteket demokratikus játékszabályok alapján akarunk élettel megtölteni.

Tehát a politikai-hatalmi intézményrendszer az elsődleges, ennek átalakulása teremti meg a feltételét annak, hogy tömegméretekben mástípusú politikai kultúra alakuljon ki.

Hogy így mitől alakulhat át a politikai-hatalmi irányító rendszer? Egy erősen centralizált rendszerben sem hal ki a demokrácia iránti igény és készség. Összesűrűsödött társadalmi mozgások sorozata pillanatok alatt képes megtanítani tömegeket demokratikusan politizálni. (Ld. az 1945 utáni hazai helyzet.)

— Mi a viszony a demokrácia és a diktatúra közt, beszélhetünk-e arról, hogy a proletárdiktatúra funkcióinak megvalósulása mellett kell a szocialista demokráciát fejleszteni?

— A demokrácia és a diktatúra egységének, vagyis a kettő egymást kölcsönösen feltételező viszonyának teóriája Lenintől származik. Ebben a kérdésben bizony nagyon sokan vitáztak vele, Kautzkyn és Rosa Luxemburgon kezdve mindmáig.

Az én véleményem az, hogy a demokrácia és a diktatúra, mint a hatalomgyakorlás két *tartalma* kizárja egymást. Tehát nem lehet diktatórikus rendszerben a demokráciát gyakorolni, a demokrácia pedig nem tűr diktatúrát.

Miért adódik könnyen félreértés a diktatúra és demokrácia kapcsolatát illetően? Azért, mert a diktatúrát nagyon sokan a renddel azonosítják, ahol egyértelműek az erőviszonyok, a hatalmi berendezkedés, a felelősség, míg a demokráciát azonosítják egyfajta társadalmi anarchiával, ahol semmit se lehet dűlőre vinni, mert állandóan újabb és újabb oppozíciók, ellenvélemények merülnek föl, és ezek kikezdik a hatalomgyakorlás hatékonyságát, illetve a hatalomgyakorlás stabilitását.

Ha a demokráciát és a diktatúrát ezzel a két karikatúrával azonosítjuk, akkor valóban a demokrácia és a diktatúra valamiféle elegyítésére van szükség. Szerintem a kettő azért nem zárja ki egymást, mert mindkettő a politikai hatalom gyakorlásának *tartalmára, lényegére utal*, a hatalomgyakorlás pozitív vagy negatív értéktartalmára. A negatív értéktartalom a diktatúra, a pozitív a demokrácia. A kettő kizárja egymást, mert a demokrácia is magában foglal nemcsak spontán politikai mozgást, hanem rendet, fegyelmet, felelősséget, alá- és fölérendeltséget, sajátos uralmi berendezkedést. Demokratikus módon is el lehet nyomni kisebbségeket és antagonisztikusan szembenálló osztályokat.

A demokrácia olyan többséguralom, amely demokratikus eszközökkel érvényesül a kisebbséggel szemben. Nézetem szerint a valódi többségnek nincs szüksége diktatórikus eszközökre, mert a demokratikus eszközök igénybevételével tökéletesen tudja biztosítani saját demokratikus pozícióját. Azonban a demokratikus intézményrendszer biztosítja a hatalmi pozíciók fölválthatóságát is, azt, hogy a mai többség holnap kisebbséggé válhat és fordítva.

Ugyanakkor a diktatúra nem tartalmazza a kisebbségből többséggé válás lehetőségét, mert a kisebbséggel szemben olyan erős retorziót érvényesít, hogy a kisebbség a maga *kisebbségi létében* sem tud megmaradni. Ezért nem tudom elfogadni még a többség diktatúráját sem, csak a többség demokratikus uralmát a kisebbség fölött. (Azt bizonyítani sem kell, hogy a kisebbség diktatúrája még elfogadhatatlanabb.)

Szerintem a többség demokratikus uralma sokkal erősebb, stabilabb és hosszú távon nagyobb biztosítékot nyújt, mint a többség diktatorikus uralma.

Léteznek egyébként a demokráciának nagyon negatív értékelései is. A modern politológia atyjának nevezett Toucqueville például úgy tartja, hogy a demokrácia veszélyezteti a minőségi kisebbség uralmát. Nem is beszélve a nietzschei gondolatmenetről, amely egyértelműen a demokrácia ellen van.

Ezek alapján föltehető a kérdés: van-e ma a proletárdiktatúrának létjogosultsága?

Ismert, hogy a proletárdiktatúra azt jelenti, hogy a proletariátus nevében gyakorolják a hatalmat a társadalmi forradalmat követően kisebbségbe szorult volt uralkodóosztállyal szemben. A demokrácia és diktatúra viszonyáról elmondottak alapján, 30 éves szocialista fejlődés után, én már nem a proletariátus diktatúráját, hanem a proletariátus demokratikus uralmát tartom képesnek arra, hogy szocialista céljainknak megfelelően adekvátan kifejezze társadalmi-politikai-hatalmi berendezkedésünket.

— Már a Polvaxon is említette a politikai szférájának „túlterjedését” saját érvényességi körén. Ez a „túlfutás” mennyiben következik abból, hogy a szocialista forradalom nem a termelőerők végletes társadalmasodásából levezetett társadalmi kisajátítás marxi elmélete szerint, hanem alacsonyabb fejlődési fokon egy lenini értelemben vett szűk élcsapat vezetésével, inkább a politika szférájában, a politika törvényei szerint ment végbe?

— A politika expanzív túlterjedése saját érvényességi körén már a szocialista forradalom marxi elméletéből is következik. A proletariátus a magántulajdon megszüntetésére törekszik, de a gazdasági hatalmat a kapitalizmus keretében nem tudja megszerezni. Csak a politika szférájában vívhatja meg a forradalmat, s csak a politikai hatalom megszerzésével teremtheti meg a feltételét a magántulajdon negatív megszünetésének (a kizsákmányolás megszüntetésének), s majd a kommunizmusban a pozitív (vagyis mindenféle tulajdon), megszüntetésének. Ez a teoretikus út.

A politikai hatalom kivívására a gazdasági viszonyok megváltoztatása végett van szükség. Ez hívta életre azt az élcsapatot, amely a hatalmat az előbbi séma szerint vívta ki. A hatalomra került proletariátus teoretikusai határozott, elméletileg is kidolgozott politikai elképzelésekkel rendelkeztek arról, hogy a megvalósítandó társadalom berendezkedése milyen legyen. Ezek jegyében alakították át a gazdaság, a kultúra, az életmód stb. szféráját.

Mindezek kezdettől fogva magukba rejtették annak lehetőségét, hogy a politika túlterjed saját érvényességi körén, ahol saját törvényszerűségei jegyében tud még haladni, és hatékonyan működni. Ezzel háttérbe szorította azon létszférák (gazdaság, kultúra, életmód) saját belső törvényszerűségeit, amelyeket ilyen erővel áthat. (Láthatjuk, hogy az elmúlt 15—20 évben egyre több gazdasági törvényszerűséget kellett „rehabilitálni”.)

Ezen szférák spontán mozgásainak háttérbe szorítása a spontán politikai mozgások visszaszorulását is eredményezte. A politika expanzív túlterjedését csak politikai eszközökkel lehet visszaszorítani. A politika helyes arányát tudományosan nem lehet leírni, csak a társadalom politikai mozgásai alakíthatják ki, s a különböző társadalmi létszférák közötti helyes kapcsolat kialakulása a demokrácia közvetítő rendszerével mehet végbe.

— A történelemnek erre az időszakára, amikor a politika „túlterjedése” figyelhető meg, állítható-e, hogy a gazdasági alap határozza meg a politikai felépítményt?

— Ez a tétel a marxizmus nagy hozzájárulása a tudomány fejlődéséhez, ugyanakkor a legkevésbé kidolgozott tétele a marxizmusnak. Lényegében ott tartunk még ma is, mint ahol Marx, amikor *Bevezetés a politikai gazdaságtanhoz* című munkájához írt előszavában 5—6 oldalon összefoglalja a gazdaság és politika viszonyával kapcsolatos nézeteit. Ezen kívül a klasszikusok csak annyiban érintették a témát, hogy — főként Engels — védekeztek az ellen, hogy a gazdaságnak valamiféle mechanikus meghatározó szerepe lenne a politikával szemben.

A hatvanas évek kritikái kimutatták, hogy ezt a marxi tételt egyszerűsítették le korábban a leginkább. A gazdasági alap és a politikai felépítmény viszonya társadalmanként eltérő, általánosan csak annyit mondhatunk, hogy a gazdaságnak keretmeghatározó szerepe van a a politikai felépítmény számára, és e mozgási kereteken belül a politikai felépítmény funkcionális elsődlegessége érvényesül a gazdasággal szemben.

Míg például a kapitalizmusra, főként korai szakaszára a gazdasági alap egyértelmű dominanciája jellemző a politikával szemben, addig a szocializmusban kezdettől fogva a politika túlzott elsődlegessége érvényesült.

— Köszönjük a beszélgetést.

B. KISS TAMÁS
KÖRÖSÉNYI ANDRÁS

FELHÍVÁS

Csatlakozzatok a Tolna megyei Vöröskereszt felhívásához, melyben arra kéri a vállalatokat, intézményeket, hogy támogassák az általuk kezdeményezett akcióit. Olyan gyerekeknek szeretnének tábort építeni a Balaton mellett, akik állandóan orvosi felügyelet alatt állnak, vagy mozgássérültek, és ezért a nyári úttörőtáborokban nem vehetnek részt. Ez jelenleg hazánkban 20 ezer 10—14 éves gyereket érint.

A tábor építésének elkezdéséhez jelentős összegre lenne szükség, és úgy gondoljuk, hogy ehhez valamennyivel egyetemünk is hozzájárulhat.

Társadalmi munkát szeretnénk szervezni KISZ-alapszervezetek, csoportok részére és az ezért kapott pénzt befizetnénk.

Várjuk a csoportok jelentkezését.

Keressétek fel a II. évf. tanár C-seket!

Segítséget kérnék!

1979. április 17-én (Húsvét utáni kedden) délután öt óra tájban az Astoria kereszteződésben baleset ért.

Kismotorral mentem a Kiskörúton a Szabadság-híd felé. A Rákóczi út felé közlekedő egyik 78-as busz váratlanul megindult és összeütköztünk. Mögöttem két kocsi jött még: egy piros színű Skoda (ennek vezetőjét ismerem) és egy Trabant-Combi. E kocsi vezetőjét keresném! Ő a baleset után kiszállt kocsijából, bemutatkozott a Skoda vezetőjének és segítségét ajánlotta fel. Sajnos, nevére nem emlékszünk, csak arra, hogy munkahelyéül a Közgazdasági Egyetemet jelölte meg. Ezért kérem ezt a kedves urat, ha olvassa ezt a cikket, jelentkezzék. Tanúnak szeretném fölkérni egy bírósági tárgyaláson. Nekem rendkívül fontos lenne az ő vallomása, aminek hiányában nem tudom bizonyítani a baleset pontos körülményeit.

Címem: Aldobolyi Nagy Magdolna, 1114 Budapest, Szabolcska Mihály u. 9. Telefon: 461—522.

Az említett tárgyalás április 2-ára van kitűzve. A fáradtságot előre is köszönöm.

— Kineveztek vezérigazgatónak, ezért egy új fogsorra lenne szükségem

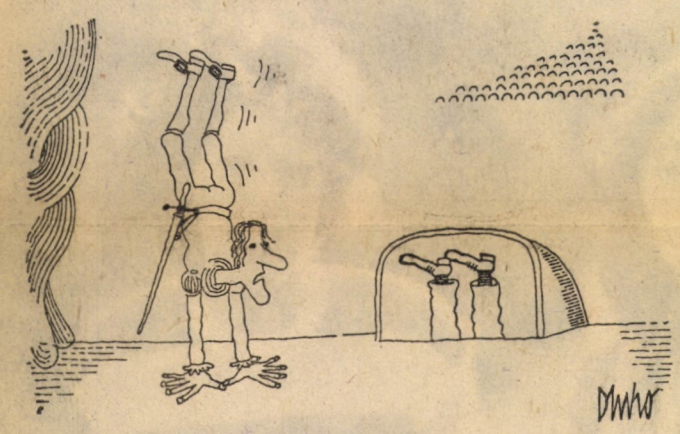

Dluhopolszky László rajza

Sajtószemle

Közéleti tevékenység, személyi hírek

Együttműködési szerződést írtak alá Salgótarjánban — írja a Nógrád c. megyei újság 1979. dec. 14-i számában. Az egyetemünk részéről Csizmadia Ernő rektor és az MSZMP Nógrád megyei Tanácsa részéről Devcsics Miklós és Hoffer István által aláírt szerződés célja, hogy elősegítsék a megye gazdaságpolitikai döntéseiben és azok megvalósításában a közgazdaságtudomány eredményeinek realizálását, ugyanakkor ennek gyakorlati tapasztalatai táruljanak fel az oktató- és kutatómunka számára. Az országgyűlés téli ülésszakáról a megyei újságok is részletesen beszámoltak. Szabó Kálmán országgyűlési képviselő egyetemünk tanszékvezető professzora hozzászólásában kiemelte, hogy „gazdasági törekvéseink csak akkor lesznek igazán eredményesek, ha a gazdasági élet minden rendű és rangú szereplője változtatni tud és akar azokon a megszokottságain, amelyek nem csupán a szabályozók függvényei". (Nógrád és Szolnok megyei Néplap, 1979. dec. 22.) Az Esti Hírlapnak adott nyilatkozatában utalt rá, hogy „Egyetemünkön régóta dolgozunk a mai költségvetési vitához szorosan kapcsolódó kutatási munkán." (dec. 21.) Egyetemünk tanára a régi rossz reflexek, a rossz beidegzettség megléte miatti aggodalmának adott hangot a Kossuth Rádió „168 óra" c. műsorában elhangzott interjújában is. (1979. dec. 22.) A Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi Osztályán 1980-ban is folytatódnak a különféle könyvtári felügyeleti vizsgálatok. A szakkönyvtárak, felsőoktatási könyvtárak közül, többek között az MKKE Központi Könyvtárának teljes körű szakfelügyeleti vizsgálata is szerepel a tervekben. (Könyvtáros, 1980. 1. sz.)

Kiss Arthur tanszékvezető egyetemi tanár „A politikai pluralizmus polgári jelszava és a demokrácia természete" címmel előadást tartott a TIT Szabolcs-Szatmár megyei szervezete filozófiai-társadalompolitikai szakosztálya szabadegyetemén — írja a Kelet-Magyarország. (1980. február 7.) Háromnapos előadássorozatot tartottak a Férfi Fehérneműgyárban az új gazdasági szabályozókról. A meghívott előadók között ott volt Cs. Kovács Ferenc egyetemünk adjunktusa is. (Férfi Fehérnemű, 1979. dec. 17.) A Szolnok megyei Néplap tájékoztatása szerint aktuális gazdaságpolitikai kérdésekről szervez előadást a Pedagógus Szakszervezet az újszászi nagyközségi művelődési házban, ahol előadást tart Hőgye Mihály, egyetemünk tanársegédje. (1980. febr. 22.) A Közgazdasági Társaság első félévi programját ismerteti a Dunántúli Napló, melynek keretében a matematikai és számítástechnikai módszerek alkalmazási lehetőségeivel foglalkozik a mezőgazdaság területén Csáki Csaba egyetemünk docense. (1980. jan. 27.) Falusné Szikra Katalin egyetemi tanár életútját, pályafutását mutatja be néhány megyei lap „A magyar tudomány arcképcsarnokából" c. rovatában. A Politikai Gazdaságtan Tanszék professzora, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja oktatói célkitűzéseiről, jelenlegi kutatásairól, vágyairól vallott Szatmári Jenő újságírónak a Nógrád és a Népújság 1980. jan. 8. és 10. számában.

Könyvismertetés

„Az infrastruktúra térbeli rendszerei és területi hatásmechanizmusa". Szerzője Zoltán Zoltán egyetemünk docense, a földrajztudományok kanditátusa. A közelmúltban jelent meg a szerző szerkesztésében egy tanulmánykötet. A változó Alföld c. tanulmánykötetben 12 szerzőtársával egy valósághűbb képét igyekeztek megrajzolni a mai Alföldnek, ugyanis az Alföldet még ma is jóval elmaradottabbnak tartja a közvélemény, mint amilyen valójában. Ebből az alkalomból készített interjút a Könyvvilág 1980. januári számában a szerzővel. Kiss Arthur „Politikai elmélet — politikai gyakorlat" c. könyvét ismerteti Öveges Ferenc a Társadalmi Szemle 1980. 1. számában. Sárközy Tamás „A gazdaságirányítás és a vállalatok" c. könyvét Halmai Gábor, Zelkó Lajos „Vállalatelmélet és politikai gazdaságtan" c. könyvét pedig Kompaktor Béla ismerteti a Közgazdasági Szemle 1980. 2. és az Ipargazdasági Szemle 1979. 2. számában.

Csonka Éva

A könyvesbolt újdonságaiból!

Még kapható a Gazdasági Szabályozók 1980. című kiadvány, melyből bizony e sorok írója már dolgozatot is írt.

Megjelent: Csikós Nagy Béla „A magyar árpolitika, az 1979/80. évi árrendezés" könyve, a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó gondozásában. Ez a gyorsan megjelent könyv — amely így szinte folyóiratszerűen aktuálisan vázolja a felszabadulás utáni árpolitika történetét, megadja 1968 kritikáját, ugyanakkor megoldatlan kérdéseket is felvet. Például a villamosenergia-díjszabás területi különbözőségének éles problémáját.

Fogaras István, Banküzemtan című könyvének alcíme: Tőkés bankok működése a gyakorlatban. Józsa Péter tanulmánygyűjteményének címe: Adalékok az ideológia és a jelentés elméletéhez.

Edward T. Hall, „Rejtett dimenziók" című könyve az emberek sajátos kapcsolatait tárja fel.

A Nyelvi Intézet munkatársa, Gereben Ágnes most megjelent könyvének címe: Csehov világa.

Gyertek!

Ifjúsági nagygyűlés! Helyszíne: a budapesti Felvonulási tér! Időpontja: április 4.! Résztvevők: lehetőleg minél többen — a közgázról! Gyertek! Találkozás: április 4-én fél 10—10 között a Damjanich utcában, a Dózsa György út és a Rottenbiller utca közötti szakaszon.

Könyvespolc

Nemrégiben jelent meg dr. Frenkl Róbert új könyve, A jövő század sportja címmel. Az ismert szerző (máskülönben orvos, kutató, sportvezető) ezúttal a sport fejlődési irányairól, lehetőségeiről fejti ki véleményét. Ír a jövő sportolójáról, sportágairól, rekordjairól, szakembereiről, s az olimpiáról, mindezt a múlt s a jelen példáiból, tapasztalataiból kiindulva, egyben értékelve is a sport jelenségeit, mélyebb összefüggéseit. „Ezt a könyvet a művelt, a közismerten érdeklődő, a dolgok mögé is bepillantani kívánó magyar szurkolóknak írtam. Szívből remélem, hogy a sportmozgalom munkatársai számára is tartogat mondanivalót" — fogalmazza meg válaszát a „kinek szól?" kezdetű kérdésre bevezetőjében a szerző. Frenkl dr. személye a biztosíték, hogy érdekes olvasmányban részesülünk. Vállalkozása üdvözlendő azért is, mert gondolkodásra, esetenként vitára késztet, ilymódon is megkísérli emelni sportéletünk szellemi színvonalát. (Sajnos kevés az ilyen jellegű sportkönyv.)

Kovács Géza írja egyhelyütt: „A jövőkutatás egyik célja, hogy a jelen döntéseit a múlt következményei helyett minél inkább a jövő igényei formálják." Ezért is figyelemre méltó Frenkl dr. próbálkozása. (Sportpropaganda, 1979.)

B. L.

A GH pártvezetősége

A gazdasági igazgatóság pártvezetőségének névsora a korábbi számainkból sajnálatos módon kimaradt. Mulasztásunkat ezúton pótoljuk. A GH párttitkára Kiss Antal, szervező titkára Merczel Pál, míg agit.-prop. titkára Szampiás Lajosné lett.

KÖZGAZDÁSZ

„KÖZGAZDÁSZ"

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja

Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT

Szerkesztőség: 1093. Budapest, Dimitrov tér 8. III. 381.

Telefon: 174—548

Kiadja: Hírlapkiadó Vállalat

Telefon: 343—100

A kiadásért felelős: Till Imre a Hírlapkiadó Vállalat igazgatója

80—1148 Szikra Lapnyomda Budapest

Felelős vezető: Csöndes Zoltán

Terjeszti az egyetem

Évi előfizetési díj: 24 forint

Egy ezüst, egy arany

„Telve kedvességgel és harmóniával"

A Millenáris. András mérgelődik: „Ki tudja, hány fok lesz ma a sátortető alatt? Hiába kértük tegnap is, hogy legalább 10—12 °C-ra »melegítsenek« be. Az edzés alatt 0 °C körül volt végig a hőmérséklet."

A Babilonia—Gardner párosnál egy izomsérülés tette tönkre hosszú évek munkáját, nem indulhattak az olimpián. Regőczy Krisztinát szerencsére csak hazatérésük után késztette pihenőre az influenza.

Lake Placid. Ha még egy pontozó olyannak látta volna a szereplésüket, mint a közönség, akkor első téli olimpiai bajnokainkat ünnepelhettük volna itthon.

András: „Mikor a külföldi újságírók a kanadai pontozót meg akarták kérdezni, hogy miért a második helyre hozott ki bennünket, csomagolt és hazautazott."

És egy befolyásos szemtanú, Lord Killanin nyilatkozata: „Mindent megteszek azért, hogy a pontozásos versenyeket száműzzék az olimpiáról.".

A jégtáncban a zsüri döntésétől függ minden. És hogy ezek a döntések mitől függnek, azt sok körülmény befolyásolja.

Krisztina: „Tíz évvel ezelőtt még egyszerű kis szoknyában blúzban kifuthattam a jégre. Ma már sokat számít a megjelenés is. Én például az új kűrruhámat soha nem veszem fel a verseny előtt, már csak babonából sem."

András: „A jégtánc nemcsak sport, de nagy show-műsor is egyben. Nemcsak sportolónak, de színésznek is kell lenni."

Az eredményhirdetés után, a sajtószobában úgy válaszoltak a nemegyszer tapintatlan, provokatív kérdésekre, hogy az újságírók megtapsolták őket.

Krisztina: „Egyes nyugati lapok azt írták, hogy sírtam a csalódástól. Ez nem igaz. Úgy meg voltam fázva, hogy a nátha az eredményhirdetéstől függetlenül (előtte is és utána még egy hétig) facsarta az orromat."

András: „Mindig úgy indulunk a jégre, hogy elsősorban a közönségnek és magunknak táncolunk. Ez segít leküzdeni minden esetleges csalódást."

(A nézők kűrjük után is, és miután felléptek a dobogóra, percekig ünnepelték őket.)

„Ezen az estén Regőczy Krisztina és Sallai András magával ragadó előadást mutattak be, amely a közönséget az első pillanattól kezdve az utolsóig a hatása alá vonta, telve temperamentummal, ritmussal, életkedvvel, telve kedvességgel és harmóniával" — lelkendezett a Neue Zürcher Zeitung.

A Millenáris, edzés. Egy-egy percet futnak csak a jégen, utána oda a palánkhoz, ahol a képmagnóról elemzik a kéz-, a fej-, a láb-, a testtartást, hogy azután egy-egy mozdulatot ötször-tízszer is újra próbáljanak. Sallai nagyot kiált: „Ez az! Több mint tíz éve próbáljuk ezt a megoldást, de most jött be először igazán.". Valószínűleg csaknem mindennap rátalálnak egy-egy ilyen mozdulatra. Ezekből lehet majd egy-egy olimpiai, világbajnoki érmet jelentő versenyprogram.

Dortmund, VB. Az utolsó fellépés, a hattyúdal.

(András: „A csúcson akarjuk abbahagyni.) Hogy végül is melyik lesz ez a csúcs?

Krisztina: „Verseny előtt soha nem jósolunk. Mindenesetre most az edzéseken nagyon jól megy a korcsolyázás. Örülünk, hogy ezt a versenyt a tévé is közvetíti majd."

András: „Erőt ad, ha tudjuk, hogy otthon is figyelnek minket. Igaz, hogy sokkal nagyobb a felelősség, de mégis óriási érzés, ha látják, hogyan képviseljük Magyarországot."

A róluk készült film és az olimpia óta megnőtt a postájuk. Van, aki csak fényképet, autogramot kér, van, aki találkát is.

Krisztina: „Nagyon rosszul esett egy levél. Egy ifjúsági vezető azt írja, úgy látszik fejünkbe szállt a dicsőség, elfelejtettük, hogy magyarok vagyunk, azért hagytuk ki programunkból a csárdást."

András: „Nekünk mindig gondolnunk kell a helyi közönségre is. Tavaly, Bécsben tudtuk, hogy a nézők értékelik a csárdást. Az előolimpián Amerikában is táncoltuk még. Az ottani közönségnek azonban ez nem mondott semmit, nem ismerik magát a táncot, csárdás és csárdás között nem tudnak különbséget tenni. Kihagytuk. Ettől azonban még mint magyar sportolók léptünk a jégre... Dortmundban, a gálán egyébként újra táncoljuk majd."

Dortmund, VB. A csúcs: a dobogó legfelső foka. Harmincegy év után újra van világbajnoki aranyérmese a magyar jégsportnak. A közönség és a zsüri véleménye találkozott. A játékos könnyedség, tizenvalahány évi feszített munka eredménye: megszólal a magyar Himnusz.

Lambert Gábor

A közöny öngyilkos fegyver

A jövendő instruktorok alakuló összejövetelén egy felsőbb éves az elsősöknek szegezte a kérdést, miszerint — tudjuk-e mit jelent egyetemistának lenni? Másképpen kérdezve — tudjuk-e, hogy a fogalom milyen végtelenül sokat jelent? S vajon a fogalom jelentése közül, hánnyal tudunk élni majd, illetve visszaélni? Mi volnánk az ifjúság értelmisége, mi volnánk azon kiválasztottak, akiknek lehetőséget adtak saját képességeik, a társadalom avagy a szerencse. Ez utóbbi esetleg több formában. Jelenlegi pozíciónk a társadalom minden tagjához, még a már dolgozó kortársainkhoz is viszonyítva végtelen függetlenséget és egzisztenciális szabadságot ajándékozott nekünk.

E cikk megírására néhány személyes, tehát szubjektív észrevételem késztetett, mely érzésem szerint szólási jogot érdemel.

Színhely: az előadó, alkalmak: egy-egy a hallgatók által különösen fontosnak, tehát látogatandónak ítélt előadás előtti öt-tíz percek; szereplők: a mozgó, táplálkozó, vegetáló — mi. — Észrevételeim: az emberek egy kisebb része mozog, fecseg, egyszóval, életerősen jópofáskodik egymással. Ezek adják a tömegbe a színt, a vitalitást. Másik, már nagyobbrész ül, beszélget, vagy átkiabál néhány padsort harsányan. Én, furcsa mód azokról szólnék, akik csak ülnek, keveset szólnak, bizalmatlanul tekintgetnek szerteszét, keresve vélt ismerősüket. Ők azok, akiken átkiabálnak, csak át rajtuk, de nem nekik. Nagyobb részük hangyaként, szorgalmasan, és eredményesen tanul, az egyetem folyosóin és a könyvtárban észrevétlen, a csoportján belül pedig jobbára csendes, keveset szóló, nagyot hallgató. Az előadások előtt látszik meg igazán a bizonytalan, sehova sem tartozásuk, alig észrevehető keserű pillantásokban.

Ne értsen félre az olvasó, én ezeket az embereket nem pellengérre akarom állítani, hiszen magatartásukban nincs semmi elítélendő, sőt ellenkezőleg. Azt akarom, észrevétetni sokakkal, hogy ezeknek a csendes, bátortalan, de értékes embereknek nagyobb segítségre és némileg megkülönböztetett figyelemre van szükségük egy közösségbe való beilleszkedéshez.

Másképpen az egyedüllét érzete bezárja és könnyen eldeformálhatja az egyébként egészséges, de bátortalan személyiséget. A kisebbségi érzés könnyen válthat át egoizmusba, ha nem segít neki néhány segítőkész ember a környezetéből.

Itt térnék vissza a cikk kezdő soraira, miszerint egyetemistának lenni sok mindent jelent, sok jót, meg több kivételes lehetőséget. De, a valódi élményt csak a jó, gondolatgazdag és értelemmel teli emberi közösség adhatja meg. Az amely figyelmet szentel a látszólag kevésbé színes, kevésbé érdekes egyéniségeknek is; az, amely álérdeklődéssel takargatott felületes közöny helyett humánummal van telítve. Egy ilyen cikkre nem várható el visszhang, hozzászólás, de nem is az a célja. Célom csak az csupán, hogy az egymás felé forduló figyelem fokozódjon. Hiszen ráérünk még gyakorolni korunk egyik társadalmi betegségét az elidegenedést, majd kint az életben. Vegyük észre, hogy a közöny öngyilkos fegyver is lehet. A közösségépítés itt az egyetemen nagy lehetőségeket rejt magában, oly nagyokat, mint sehol másutt. Vegyük észre.

Radó István

I. évf.